

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra obchodu a financí

Diplomová práce

**Zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu v závislosti
na výběru daní**

Bc. Jana Blandová

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jana Blandová

Hospodářská politika a správa
Podnikání a administrativa

Název práce

Zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu v závislosti na výběru daní

Název anglicky

The Budget Revenues Analysis Depending on the Tax Collection

Cíle práce

Hlavním cílem práce bude zhodnotit vývoj příjmů státního rozpočtu a míru závislosti na inkasu daní v období posledních deseti let, tj. od roku 2011 do roku 2020.

Metodika

Teoretická část práce bude zpracována na základě prostudované odborné literatury a právních předpisů. V této části práce budou definovány základní pojmy vztahující se k dané problematice a bude popsána struktura státního rozpočtu včetně procesu schvalování. V Analytické části práce bude popsán vývoj celkových příjmů státního rozpočtu a závislost na vývoji daňových příjmů za období posledních deseti let.

Doporučený rozsah práce

60 až 80 stran

Klíčová slova

Státní rozpočet, příjmy, výdaje, přímé daně, nepřímé daně, regrese, korelace.

Doporučené zdroje informací

ANDĚL, J. – UNIVERZITA KARLOVA. MATEMATICKO-FYZIKÁLNÍ FAKULTA. *Statistické metody*. Praha: Matfyzpress, 2007. ISBN 978-80-7378-003-6.

BOHÁČ, R. *Daňové příjmy veřejných rozpočtů v České republice*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-045-5.

ČESKO. DAŇOVÉ ZÁKONY. *Daňové zákony : úplná znění platná v roce 2018 : daně z příjmů, rezervy pro zjištění základu daně z příjmů, daň z přidané hodnoty, daň silniční, daň z nemovitých věcí, daň z nabytí nemovitých věcí, daňový řád : zákon o Finanční správě ČR, Zákon o evidenci tržeb, Zákon o spotřebních daních, Zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní, Vyhlášky, pokyny, stanoviska MF a GFŘ*. Bratislava: DonauMedia, s.r.o., 2017. ISBN 978-80-8183-032-7.

ČESKO. ZÁKONY ATD. *Rozpočet a financování : obce, kraje, hl. město Praha, organizační složky státu, příspěvkové organizace, svazky obcí ; Majetek státu ; Podpora regionálního rozvoje : podle stavu k 10.2.2014*. Ostrava: Sagit, 2014. ISBN 978-80-7488-043-8.

HINDLS, R. – NOVÁK, I. – HRONOVÁ, S. *Metody statistické analýzy pro ekonomy*. Praha: Management Press, 2000. ISBN 80-7261-013-9.

SVATOŠOVÁ, L. – KÁBA, B. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA STATISTIKY. *Statistické metody I*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2007. ISBN 978-80-213-1672-0.

SVATOŠOVÁ, L. – KÁBA, B. – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA, – ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE. KATEDRA STATISTIKY. *Statistické metody II*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. ISBN 978-80-213-1736-9.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Pavel Štáfek, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra obchodu a financí

Elektronicky schváleno dne 21. 9. 2021

prof. Ing. Luboš Smutka, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 19. 10. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 28. 03. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu v závislosti na výběru daní" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29.3.2022

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu Ing. Pavlu Štáfkovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a trpělivost po celou dobu spolupráce při psaní této diplomové práce.

Zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu v závislosti na výběru daní

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu, dále pak na to, jak jsou tyto příjmy závislé na příjmech daňových. První část práce je zaměřena na teoretickou charakteristiku veřejných financí a jejich bližší specifikaci v oblasti principů a funkcí, které jsou pro pochopení fungování státu a jeho hospodaření s finančními prostředky velmi důležité. Dále je v teoretické části práce popsána rozpočtová soustava a její skladba. Na rozpočtovou soustavu je dále navázána charakteristika daňové soustavy, která zahrnuje popis jednotlivých daní a vývoj legislativních změn těchto daní. V závěru teoretické části práce je charakterizována jednoduchá lineární regrese a korelace, která je důležitým podkladem pro dosažení cíle diplomové práce, a sice zhodnocení vývoje závislosti celkových příjmů na daňových příjmech. Vlastní část práce se věnuje posouzení vývoje celkových příjmů státního rozpočtu a jednotlivých daňových příjmů v letech 2011-2020, přičemž je v obou případech tento vývoj doprovázen grafickým zobrazením. Tyto podklady poté slouží pro výpočet účasti daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu, jenž je dále následovaný jednoduchou regresní a korelační analýzou, která hodnotí právě míru závislosti celkových příjmů státního rozpočtu na daňových příjmech. Statistické výpočty závislosti jsou následně interpretovány a zhodnoceny.

Klíčová slova: státní rozpočet, příjmy, výdaje, přímé daně, nepřímé daně, regrese, korelace

The Budget Revenues Analysis Depending on the Tax Collection

Abstract

The diploma thesis is focused on the evaluation of the development of state budget revenues and how are these revenues dependent on tax revenues. The first part of the thesis is theoretical and it concerns the characteristics of public finances and their more detailed specification of their principles and functions, which are very important for understanding how does the state and its management of financial resources works. The theoretical part of the thesis describes the budget system and its composition. The budgetary system is further followed to the characteristics of the tax system, which includes the description of individual taxes and the development of legislative changes to these taxes. At the end of the theoretical part of the thesis is described a simple linear regression and correlation, which is an important basis for achieving the goal of the thesis, namely the evaluation of the development of the dependence of total revenues on tax revenues. Practical part of the diploma thesis is focused to the assessment of the development of total revenues of the state budget and individual tax revenues in the years 2011-2020, while both of these cases are accompanied by a graphic representation. These documents are used to calculate the participation of tax revenues in the revenues of the state budget, which is further followed by a simple regression and correlation analysis. Analysis of simple regression and correlation evaluates the degree of dependence of total revenues of the state budget on the tax revenues. Statistical calculations of dependence are then interpreted and evaluated.

Keywords: state budget, revenues, expense, direct taxes, indirect taxes, regression, correlation

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	14
3.1 Finance	14
3.1.1 Veřejné finance	15
3.1.2 Principy veřejných financí	16
3.1.3 Funkce veřejných financí.....	16
3.2 Rozpočtová soustava	18
3.2.1 Soustava veřejných rozpočtů	20
3.2.2 Mímorozpočtové fondy.....	20
3.2.3 Rozpočtové zásady	21
3.2.4 Rozpočtová skladba	23
3.2.5 Rozpočtový proces.....	28
3.2.6 Státní rozpočet České republiky	30
3.3 Daňová soustava a daně.....	34
3.3.1 Základní konstrukční prvky daní	36
3.3.2 Funkce daní.....	37
3.3.3 Třídění daní.....	38
3.3.4 Charakteristika a vývoj změn jednotlivých daní.....	41
3.4 Jednoduchá lineární regrese a korelace.....	59
4 Vlastní práce	61
4.1 Vývoj a zhodnocení příjmů z jednotlivých daní.....	61
4.1.1 Daň z příjmů fyzických osob	61
4.1.2 Daň z příjmů právnických osob	62
4.1.3 Majetkové daně.....	64
4.1.4 Daň z přidané hodnoty	66
4.1.5 Spotřební daně	67
4.1.6 Ekologické daně.....	70
4.1.7 Clo.....	71
4.1.8 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti	72
4.2 Celkové příjmy státního rozpočtu	73
4.3 Účast daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu	76
4.3.1 Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech státního rozpočtu	77
4.3.2 Podíl jednotlivých daní na příjmech státního rozpočtu	78

4.3.3	Podíl daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu	79
4.4	Závislost příjmů státního rozpočtu na daňových příjmech.....	81
5	Zhodnocení výsledků.....	83
6	Závěr.....	84
7	Seznam použitých zdrojů.....	86
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	91
8.1	Seznam obrázků	91
8.2	Seznam tabulek.....	91
8.3	Seznam grafů.....	92
8.4	Seznam zkratk.....	93

1 Úvod

Role státu spočívá především v hospodaření s veřejnými prostředky a v zabezpečování veřejných statků. Toto hospodaření je uskutečňováno na základě státního rozpočtu, respektive zákona o státním rozpočtu, jež upravuje státní rozpočet na příslušný rok. Státní rozpočet je tvořen určitými příjmy a výdaji, se kterými se během roku hospodaří, pokud možno co nejefektivněji. Pro efektivní hospodaření je důležité dosahování co nejvyšších příjmů a následně jejich správné rozvržení a přidělení tam, kde je to nejvíce potřebné, a takovým způsobem, aby bylo dosahováno vyrovnaného nebo nejlépe přebytkového rozpočtu. Teoreticky se to zdá velmi jednoduché, nicméně v praxi je takové hospodaření velmi náročné a obtížné.

V případě České republiky je však státní rozpočet v posledních letech sestavován jako deficitní, tedy že výdaje převyšují jeho příjmy. Tento deficit je nutné pokrýt půjčkou, nicméně nelze si půjčovat neustále, a tak se rozpočtový deficit stále více prohlubuje a zadlužení České republiky stoupá. Žádoucí by tedy bylo dosahovat přebytkového rozpočtu, tedy dosahovat vyšších příjmů v komparaci s výdaji. To je však velmi obtížné hned z několika důvodů, a sice že populace stárne, tedy výdaje na důchody rostou a počet pracujících občanů je stále menší. Dále stále přibývá občanů závislých například na pobírání sociálních dávek, které jsou taktéž vypláceny ze státního rozpočtu.

V závislosti na neustále se zvyšujících výdajích je tedy nutné neustále zvyšovat příjmy rozpočtu. Jelikož je všeobecně známé, že daňové příjmy tvoří největší podíl na celkových příjmech státního rozpočtu, je více než jasné, že k pokrytí rostoucích výdajů dochází zejména na základě zvýšení daňových příjmů.

V této práci je pozornost zaměřena pouze na příjmy státního rozpočtu, a to jak celkové, tak daňové. Jak již bylo zmíněno výše, největší podíl na příjmech státního rozpočtu mají vybrané daně. Práce je zaměřena právě na zhodnocení vývoje podílu celkových příjmů na příjmech z inkasa daní.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení vývoje příjmů státního rozpočtu České republiky v závislosti na inkasu daní do tohoto rozpočtu, a to za období posledních deseti let, tedy od roku 2011 do roku 2020.

Dílčím cílem je vytvořit přehled o veřejných financích, státním rozpočtu a daňové soustavě České republiky, zejména pak o jednotlivých daních, jež jsou součástí daňových příjmů státního rozpočtu a představují tedy jednu z klíčových částí práce.

2.2 Metodika

Teoretická část práce je sepsána na základě poznatků především z odborné literatury, zákonů v platném znění, internetových zdrojů a článků. Dle získaných poznatků z výše uvedených zdrojů vymezuje teoretická část veřejné finance, rozpočtovou soustavu včetně rozpočtových zásad a rozpočtového procesu, státní rozpočet České republiky a daňovou soustavu České republiky. Pro potřeby analytické části práce je v teoretické části zahrnuta kapitola vysvětlující použité metody komparace, analýzy a syntézy.

Analytická část práce je složena ze čtyř hlavních kapitol, které jsou systematicky uspořádány. Cíl této části práce je zaměřen na zjištění výše příjmů z jednotlivých daní za posledních deset let a vyhodnocení toho, zda na těchto příjmech závisí celkové inkaso státního rozpočtu. Nejprve je věnována kapitola popisu vývoje a zhodnocení jednotlivých daní, poté následuje popis vývoje a zhodnocení celkových příjmů státního rozpočtu. Náplní těchto kapitol je, na základě dat získaných z informačních portálů Ministerstva financí, sledování vývoje příjmů z jednotlivých daní a celkových daní státního rozpočtu a jejich následné zhodnocení. Toto zhodnocení je dále doprovázeno grafickým znázorněním. Třetí kapitola patří zkoumání podílu daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu, přičemž zde jsou zkoumány podíly nejprve jednotlivých daní a poté až následuje zjišťování podílu celkových daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu. V závěru této části práce je čtvrtá kapitola soustředěna právě na výpočet závislosti příjmů státního rozpočtu na výběru daní, přičemž toto zjišťování probíhá za použití statistických metod, a sice jednoduché lineární regrese a korelace, pomocí kterých je závislost nejprve prokázána a poté je vyčíslena síla této závislosti. Veškeré potřebné výsledky jsou získány z ekonometrického softwaru Gretl a programu Microsoft Excel.

Pro vypracování analytické části práce byla použita data získaná z informačních portálů Ministerstva financí České republiky, kterým je portál Monitor. Pro zhodnocení vývoje jednotlivých daní byly dále použity Zprávy o výsledku hospodaření či Státní závěrečné účty příslušných let.

3 Teoretická východiska

3.1 Finance

Pojem financí je spojován se vznikem a používáním peněz. Lze tedy říci, že peníze a finance spolu velmi úzce souvisí, nicméně není možné tyto dva pojmy vzájemně zaměňovat, neboť neznamenají totéž. Peníze lze chápat jako prostředek směny v oblasti ekonomických vztahů a představují základ pro vznik a fungování financí. V souvislosti s používáním peněz hovoříme o takzvaných peněžních vztazích, jež lze chápat jako vztahy finanční. Souhrnem těchto finančních vztahů je propojený ekonomický systém nazývaný finance (Hejduková, 2015).

Finance jakožto propojený ekonomický systém mají jednotlivé subjekty. Mezi základní subjekty financí patří dle Pavláška (2010) následující subjekty:

- stát,
- orgány územní samosprávy (obce, kraje),
- podniky,
- peněžní ústavy,
- pojišťovny,
- státy, národní ekonomiky,
- domácnosti.

Z výše uvedených subjektů má stát takzvané zvláštní postavení, které mu umožňuje ovlivňovat finanční rozhodování ostatních ekonomických subjektů (Pavlásek, a další, 2010).

Koncept financí je v současné době stále nejednoznačný, a tak je dosud spojován s problematikou sektoru veřejného, soukromého a domácností. Na základě toho je problematika financí rozdělována na veřejné finance, soukromé finance a finance domácností (Hejduková, 2015).

3.1.1 Veřejné finance

Veřejný sektor zahrnuje organizace a instituce, jež se zabývají poskytováním, produkcí a následně redistribucí veřejných statků. Právě tyto instituce a organizace jsou buď zcela nebo pouze částečně financovány z veřejných prostředků, tedy financí (Darmopilová, 2010).

Veřejné finance jsou dle Hamerníkové a Kubátové (2004) „*modernějším pojmem sloužícím k označení specifických finančních vztahů a operací, probíhajících v rámci ekonomického systému mezi autoritami (orgány a institucemi) tzv. veřejné správy na straně jedné, a ostatními subjekty (občany, domácnostmi firmami, neziskovými organizacemi apod.) na straně druhé*“.

Představují peněžní vztahy, kdy v popředí těchto vztahů stojí veřejný zájem, jehož cílem je uspokojit potřeby veřejnosti. O veřejných financích je rozhodováno prostřednictvím veřejné volby, přičemž stěžejní roli hraje veřejný sektor a kolektivní záležitosti (Hejduková, 2015).

Veřejné rozpočty omezují nakládání s penězi, respektive jsou jimi omezeny veřejné výdaje. Hlavním cílem veřejných rozpočtů je tedy nalezení co nejefektivnějšího způsobu alokace neboli přerozdělování zdrojů. Jejich obsahem je:

- zabezpečování určitých statků,
- zajištění financování různých transferů,
- stimulace ekonomických subjektů k určité formě chování (Hamerníková, B. A. kol., 2000).

Dle Pavláška (2010) se veřejné finance týkají jednotlivých článků, přičemž články veřejných financí jsou následující:

- státní rozpočet – centralizovaný peněžní fond,
- rozpočet orgánů územní samosprávy,
- rozpočty státních podniků a veřejnoprávních organizací – jejich cílem není zisk, ale veřejný zájem,
- rozpočty účelových státních fondů (Pavlásek, a další, 2010).

3.1.2 Principy veřejných financí

Jak již bylo uvedeno výše, veřejné finance souvisí s činností státu, tedy jde o peněžní vztahy, kdy stát působí na jedné straně. Tyto vztahy nejsou takzvaně živelné (jejich plánování a organizování je centrální) a dobrovolné (dobrovolné rozhodnutí o vstupu do kontraktu v domnění, že to bude přínosné) jako je tomu u podnikových financí či financí domácností. Na základě toho jsou veřejné finance charakterizovány třemi primárními principy:

a) Nenávratnost

Princip nenávratnosti spočívá v tom, že poplatníku či plátcí nevzniká žádný právní nárok na vrácení zaplacené částky nebo poskytnutí jisté protihodnoty. Pokud se nad tím však zamyslíme, protihodnota je plátcům a poplatníkům teoreticky poskytována v rámci veřejných statků a služeb, které jsou financovány právě z veřejných financí, tedy i z vybraných daní.

b) Neekvivalence

Tento princip spočívá v tom, že každý jedinec má právo čerpat výdaje z veřejných rozpočtů a zároveň má povinnost odvádět do těchto rozpočtů daně. Výše výdajů z veřejných rozpočtů a plateb daní do těchto rozpočtů je nerovnoměrná, tedy neekvivalentní a v případě rovnosti se jedná o pouhou náhodu.

c) Nedobrovolost

Nedobrovolnost znamená, že stát si platby od soukromých jedinců nárokuje a vynucuje. V případě České republiky je to v souladu se zákonem. Pokud by tyto platby byly pouze dobrovolné, žádný racionálně uvažující subjekt by nebyl ochotný státu odvádět část svých financí samovolně (Tomášková, a další, 2015).

3.1.3 Funkce veřejných financí

Problematika veřejných financí se člení na veřejné příjmy a veřejné výdaje. V závislosti na způsobu ovlivnění ekonomiky těchto příjmů a výdajů se funkce veřejných financí dělí na tři základní, tedy funkce alokační, distribuční a stabilizační.

Úkolem **alokační funkce** je zajišťování veřejných statků, jež nelze poskytovat na základě tržního mechanismu. Jedná se o armádu, policii, vzdělávání, zdravotnictví, vědu a výzkum a tak podobně. Tyto statky jsou financovány na základě výdajů veřejných rozpočtů v rámci veřejného sektoru. Stát v rámci poskytování veřejných statků musí

uvažovat jejich množství, financování a racionální rozdělení. Náklady na výše zmíněné veřejné statky nelze přesně rozdělit na jednotlivé osoby, tedy nelze je spojit s přímou spotřebou. Proto se tyto statky hradí z nenávratných plateb, které jsou vybírány státem od jednotlivců v podobě daní a poplatků.

Distribuční funkce, některými autory označována také jako redistribuční funkce (například Hamerníková a kol., 2000), se zabývá problematikou přerozdělování peněžních prostředků a tím, zda jsou distribuovány spravedlivě. Příkladem mohou být takzvané daňové úlevy či diferenciací v oblasti zdanění luxusního zboží a zboží základní potřeby. Funkce distribuční je zabezpečována převážně systémem přímých daní a transferových výdajů. Tato funkce vznikla v důsledku nespravedlivého přerozdělování důchodů a bohatství v oblasti tržního mechanismu (Pavlásek, a další, 2010). Dle Pekové (2008) základní otázkou při redistribuci je, „*do jaké míry má stát přerozdělovat, aby nenarušil ekonomickou efektivnost či nevytvořil nové nerovnosti*“.

Stabilizační funkce vznikla v důsledku makroekonomických příčin selhání trhu. Právě veřejné finance umožňují státu makroekonomicky ovlivňovat ekonomické cíle, jimiž jsou cenová stabilita, rovnovážná platební bilance, stabilní zaměstnanost a v neposlední řadě stabilní ekonomický růst, a dosáhnout tak stabilní ekonomiky. Aby byl tento cíl naplněn, je třeba využívat nástrojů fiskální politiky. Těmito nástroji se rozumí záměrná změna daňových sazeb či změna struktury výdajů rozpočtu. Veřejné finance jsou stabilizovány pomocí veřejných příjmů a výdajů, kde velmi významnou roli hrají především daňové sazby, transferové výdaje, sazby pojistného na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, vládní nákupy zboží a služeb a tak dále (Pavlásek, a další, 2010).

K výše uvedeným metodám se dle Pospíšila (2013) řadí ještě dvě další, a to funkce stimulační a kontrolní.

Stimulační funkce by měla podporovat subjekty, jež stojí mimo veřejný zájem, přičemž jde například o podporu zaměstnanosti osob se zdravotním postižením či podporu specializovaných asistentů v oblasti školství.

Kontrolní funkce je zaměřena na kontrolu efektivnosti vynaložených výdajů. Příjmy a výdaje však musí být uplatňovány v souladu s veřejnými zájmy (Pospíšil, 2013).

Všechny zmíněné funkce spolu velmi úzce souvisí, a tak v případě použití opatření fiskální politiky na jednu funkci mohou být zároveň ovlivněny všechny tyto funkce, právě z důvodu vzájemné provázanosti. Proto musí stát stanovit priority svých cílů tak, aby spolu tyto cíle nepůsobily v rozporu (Pavlásek, a další, 2010).

3.2 Rozpočtová soustava

Veřejné finance jsou používány k financování takzvaných netržních aktivit (statky nejsou nabízeny skrze trh, ale jiným způsobem), jež jsou v kompetenci veřejného sektoru. Převažuje zde princip nenávratnosti, tedy nenávratná forma peněžních vztahů, a právě prostřednictvím rozpočtové soustavy dochází k redistribuci příjmů a výdajů ve společnosti (Hejduková, 2015).

Dle Pekové (2008) je příslušný veřejný rozpočet, v širším pojetí soustava veřejných rozpočtů, předpokladem korektního fungování státu i každého jeho subjektu. Zároveň veřejný rozpočet představuje důležitý finanční nástroj sloužící k zabezpečení úkolů a činnosti na jednotlivých úrovních. Rozpočtovou soustavu tvoří veřejné rozpočty a mimorozpočtové fondy. V České republice jsou mimorozpočtové fondy na centrální úrovni označovány jako státní fondy, zvláštní fondy nebo jiné rozpočty centrální úrovně, jež jsou obvykle účelové. Členitost rozpočtové soustavy je závislá na složitosti struktury státu. V závislosti na struktuře státu se může jednat o federální stát, unitární stát, stát s jednostupňovou rozpočtovou soustavou, dvoustupňovou rozpočtovou soustavou, ba dokonce i třístupňovou rozpočtovou soustavou. Z toho důvodu je velmi důležitá správnost rozhodnutí o redistribuci příjmů, zvláště daňových, a o optimálním financování výdajů z jednotlivých rozpočtů rozpočtové soustavy.

Do rozpočtové soustavy patří:

a) Soustava veřejných rozpočtů

Jmenovaná soustava sestává z centralizovaných a decentralizovaných rozpočtů. Centralizovaný rozpočet je ústřední rozpočet, kterému putují veškeré příjmy veřejných rozpočtů a tyto příjmy jsou z něj dále přerozdělovány ostatním, takzvaným místním, rozpočtům. Naopak decentralizovaný rozpočet znamená, že ústřední i místní rozpočty mají své vlastní příjmy a výdaje. Konkrétními příklady veřejných rozpočtů mohou být krajské rozpočty, rozpočty měst a obcí, rozpočty veřejnoprávních organizací s právní subjektivitou a tak podobně. Rozhodující a řídicí postavení v rámci soustavy veřejných rozpočtů má státní rozpočet, neboť jako jediný rozpočet směřuje získané finanční prostředky, tedy příjmy, nenávratným způsobem v rámci této soustavy.

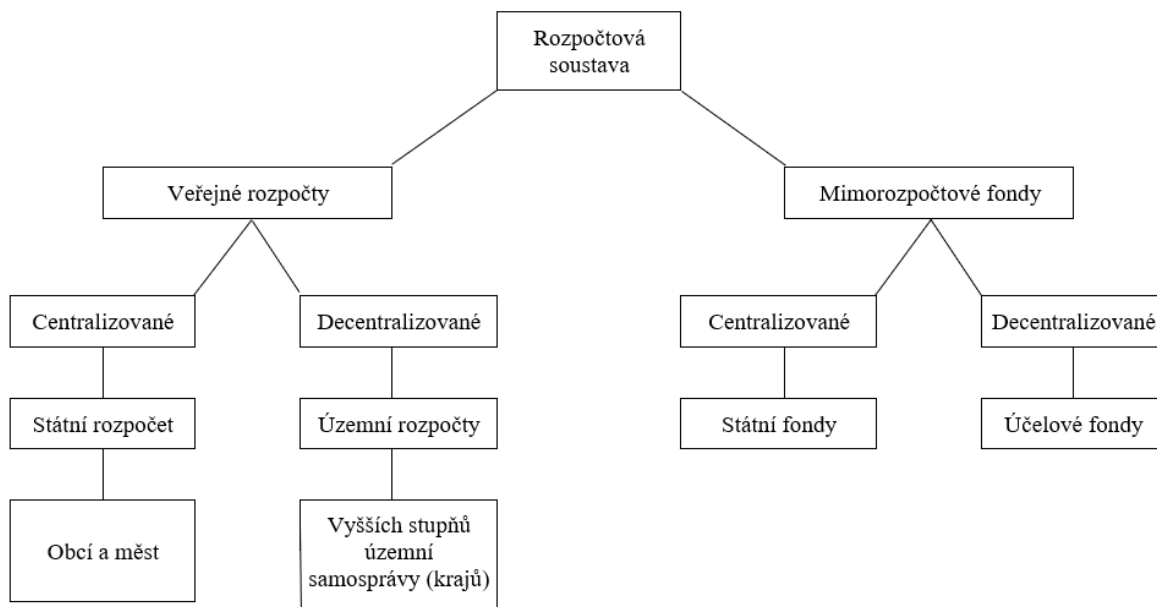
b) Soustava mimorozpočtových fondů

Dle Bakeše (2009) lze výraz fond chápat jako „seskupení aktiv a pasiv sloužící k účelům stanoveným zřizovatelem a je vytvářen jednorázovým vyčleněním určitého majetku nebo soustředěním opakujících se dávek“.

V rámci mimorozpočtového financování lze hovořit o takzvaném procesu diverzifikace veřejných financí. Mimorozpočtové fondy jsou zpravidla účelové a prostředky jsou z nich poskytovány na základě netržních principů. Každý z mimorozpočtových státních fondů je ustanoven vlastním zákonem a do finančního systému příslušného subjektu územní samosprávy jsou zapojovány na základě rozhodovací pravomoci příslušného voleného orgánu, kterým je v České republice například zastupitelstvo obce (Janovec, 2012).

Výše popsané části rozpočtové soustavy jsou přehledně zobrazeny na následujícím obrázku č. 1.

Obrázek 1: Obecné schéma rozpočtové soustavy

Zdroj: Peková, 2008

3.2.1 Soustava veřejných rozpočtů

Odlišnost soustavy veřejných rozpočtů je závislá na velikosti a uspořádání každého státu. Do jednotlivých úrovní je tedy zmíněná soustava členěna dle státoprávního uspořádání, které je závislé na historii a národnostních a ekonomických kořenech.

Obsahem soustavy veřejných rozpočtů jsou také rozpočty územních samosprávních celků, respektive krajů, měst a obcí. Rozpočty těchto celků zahrnují příjmy a výdaje, které jsou spojené se samosprávní činností, s finančními vztahy k podnikatelským subjektům na daném území a s finančními vztahy ke státnímu rozpočtu. Protože územní samosprávné celky nedisponují dostatečně velkou finanční základnou, je nutné, aby jim byla poskytována podpora ze státního rozpočtu, a to převážně formou dotací. Příjmy rozpočtů územně samosprávních celků (dále také „ÚSC“) jsou používány na činnosti, které je daný celek povinen plnit (Pavlásek, a další, 2010).

Dle Pekové (2008) do soustavy veřejných rozpočtů patří:

1. Nadnárodní rozpočet

- pokud existuje nadnárodní organizace (v případě České republiky to může být Evropská unie),

2. Ústřední rozpočet

- rozpočet, který odpovídá státoprávnímu uspořádání dané země, například federální nebo státní rozpočet (v případě České republiky je jím státní rozpočet),

3. Rozpočty územní samosprávy

- takové rozpočty, které odpovídají členění samosprávy (rozpočty obcí či krajů),

4. Rozpočty veřejných podniků a veřejnoprávních neziskových organizací

- jde o organizace veřejného sektoru, jako například příspěvkové organizace, organizace s právní subjektivitou, jež jsou zřizovány státem, kraji či obcemi.

3.2.2 Mimorozpočtové fondy

Mimorozpočtové fondy, které jsou zpravidla účelové, tvoří součást rozpočtové soustavy zejména proto, že jsou zřizovány dle zákona. V České republice je každý takový fond zřizován zvláštním zákonem a hospodaření těchto fondů se řídí zákonem o rozpočtových pravidlech. Mimorozpočtové fondy hospodaří s veřejnými prostředky

a mohou tvořit vazbu ke konkrétnímu veřejnému rozpočtu. Příkladem takové vazby může být platba veřejného zdravotního pojištění hrazeného státem do rozpočtů zdravotních pojišťoven za děti, nevzdělávající studenty či důchodce.

Mezi mimorozpočtové fondy zařazuje Peková (2008):

- státní mimorozpočtové fondy,
- fond zdravotního pojištění,
- fond sociálního zabezpečení,
- účelové fondy obcí,
- svěřenské fondy.¹

3.2.3 Rozpočtové zásady

Metodika rozpočtování je založena na interakci vědeckých aspektů ekonomických metod a technik spolu s koncepty z různých vědních oborů. Rozpočet je nástroj, který je používán pro operativní plánování. Plán zahrnuje cíle společnosti, jež jsou stanovené pro určité časové období, zatímco rozpočet zobrazuje způsoby, jak těchto plánů a cílů dosáhnout s ohledem na dostupné zdroje (Gulpenko, a další, 2017).

Všechny rozpočty mají mnoho společných rysů v oblasti procesu navrhování, schvalování, kontroly a sankcí, jež jsou uplatňovány při porušení pravidel. Následně je však každý rozpočet sám o sobě specifický. V závislosti na těchto společných a jednotlivých rysech rozpočtů lze dělit rozpočtové zásady na univerzální, jež platí pro všechny rozpočty, a zásady uplatňované v rozpočtovém procesu, ty jsou platné pouze pro daný rozpočet (Tomášková, a další, 2015).

Univerzální zásady:

- požadavek na kvalitu rozpočtu – úsilí o dosažení maximálních příjmů a optimální využívání a úspornost na vynakládání výdajů,
- vyrovnanost rozpočtu – jde o klasicky uznávaný princip, který umožňuje co nejlepší výsledek v hospodářském rozvoji,
- provádění změn rozpočtu – je důležité si uvědomit, kdy je změna rozpočtu nutností, nebo přinejmenším moudrým opatřením a naopak, kdy je moudřejší rozpočet ponechat tak, jak je a nepřizpůsobovat ho běžně

¹ Svěřenský fond vzniká vyčleněním majetku z vlastnictví zakladatele k určitému účelu.

dosahovaným výsledkům. Například dojde-li ke schodku skutečného rozpočtu oproti plánovanému vyrovnanému rozpočtu, je nutné provést jeho změnu,

- vymezení odpovědnosti za rozpočtové hospodaření – jde o vymezení orgánů, které budou odpovídat za hospodaření s rozpočtovými prostředky,
- účelovost rozpočtových prostředků – jedná se o účelovou použitelnost, repektive o rozhodování o tom, na jaký účel budou rozpočtové prostředky použity (Melion, 1996).

Zásady uplatňované v rozpočtovém procesu:

- **zásada každoročního sestavování a schvalování rozpočtu**
 - sestavování a hospodaření dle rozpočtu je povinné,
- **zásada reálnosti a pravdivosti**
 - snaha zabránit zkreslování údajů v rozpočtu,
 - reálnost závisí na schopnosti odhadu příjmů a výdajů a kvalitě, hospodářských prognóz,
- **zásada úplnosti, jednotnosti a průhlednosti**
 - pro možnost kontroly, analýzy a srovnání příjmů a výdajů rozpočtu,
- **zásada dlouhodobé vyrovnanosti**
 - respektování této zásady je důležité pro takzvané „zdravé“ hospodaření nejen státu jako celku, ale také jeho jednotlivých článků,
- **zásada efektivnosti, hospodárnosti a účinnosti**
 - je důležité, aby bylo dosahováno co nejvyšších možných příjmů a s těmito příjmy bylo následně efektivně a hospodárně nakládáno,
- **zásada publicity**
 - občané, voliči, daňoví poplatníci, uživatelé veřejných statků jsou informováni o návrhu a plnění veřejného rozpočtu (Peková, 2008).

3.2.4 Rozpočtová skladba

Právní normou upravující rozpočtovou skladbu je Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů, která je aktualizována Vyhláškou č. 577/2020 Sb., kterou se mění Vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů.²

Ministerstvo financí České republiky (dále jen „MF ČR“) vydává závaznou rozpočtovou skladbu, která slouží k zajištění zásady jednotnosti a přehlednosti v rámci rozpočtové soustavy. Představuje základní předpis pro třídění příjmů a výdajů veřejných rozpočtů. Skladba je publikována z důvodu možného porovnání jednotlivých rozpočtů a analýzy příjmů a výdajů za celou rozpočtovou soustavu (Pavlásek, a další, 2010).

Následná klasifikace příjmů a výdajů je v rámci rozpočtové soustavy velmi důležitá. Zejména v oblasti příjmů je tato klasifikace zásadní z hlediska typologie daní, poplatků a dalších obdobných peněžitých plnění (Boháč, 2013).

Klasifikace příjmů a výdajů

Proces třídění příjmů a výdajů zabezpečuje jednotnost, přehlednost a průhlednost veřejných rozpočtů, respektive rozpočtového hospodaření. Tento proces je dále využíván pro zjištění potřebných analytických informací o vývoji příjmů a výdajů a umožňuje tak tyto příjmy a výdaje sumarizovat za celou rozpočtovou soustavu (Peková, 2008).

Klasifikaci příjmů a výdajů stanovuje Vyhláška č. 577/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů. Tato hlediska třídění jsou následující:

- **Odpovědnostní** – toto třídění je založeno na třídění příjmů a výdajů do jednotlivých kapitol, jež jsou pro příklad zobrazeny v tabulce č. 1.

² Tato vyhláška stanovuje jednotné třídění příjmů a výdajů (rozpočtová skladba), které se uplatňuje v jednotlivých rozpočtech. Rozpočtová skladba rozděluje příjmy a výdaje do takzvaných jednotek třídění, kterými musí organizace označovat jak své skutečné, tak i rozpočtové příjmy a výdaje (Vyhláška č. 577/2020 Sb., kterou se mění vyhláška č. 323/2002 Sb., o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů).

Tabulka 1: Příklad odpovědnostního třídění příjmů a výdajů

Kapitola 301 Kancelář prezidenta republiky
Kapitola 302 Poslanecká sněmovna parlamentu
Kapitola 303 Senát parlamentu
Kapitola 304 Úřad vlády České republiky

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

- **Druhové** – jednotlivé příjmy a výdaje jsou rozdělovány na základě druhového hlediska přes třídy až po položky.

Pro představu je v tabulce číslo 2 uveden příklad tohoto třídění.

Tabulka 2: Příklad druhového třídění daňových příjmů na konkrétní položku

Třída	Seskupení položek	Podseskupení položek	Položka	Název
1				Daňové příjmy
	11			Daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů
		111		Daně z příjmů fyzických osob
			1111	Daň z příjmů fyzických osob placená plátcí

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

Následuje tabulka č. 3, ze které lze vidět jednotlivé třídy, mezi které se příjmy a výdaje dělí.

Tabulka 3: Druhovému třídění příjmů a výdajů

Příjmy	Výdaje
Třída	
1 - Daňové příjmy	5 - Běžné výdaje
2 - Nedaňové příjmy	6 - Kapitálové výdaje
3 - Kapitálové příjmy	8 - Financování
4 - Přijaté transfery	

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

- **Odvětvové** – z tohoto hlediska se příjmy a výdaje třídí dle odvětví, do kterého spadají. Obdobně jako u druhového třídění se jednotlivé, v tomto případě skupiny, dělí, a to na oddíly, pododdíly a paragrafy, viz tabulka číslo 4.

Tabulka 4: Příklad odvětvového třídění příjmů a výdajů

Skupina	Oddíl	Pododdíl	Paragraf	Název
1				Zemědělství, lesní hospodářství a rybářství
	10			Zemědělství, lesní hospodářství a rybářství
		101		Zemědělská a potravinářská činnost a rozvoj
			1011	Udržování výrobního potenciálu zemědělství, zemědělský půdní fond a mimoprodukční funkce zemědělství

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

- **Konsolidační** – třídí se výdaje vynakládané uvnitř soustavy veřejných rozpočtů a ostatních veřejných peněžních fondů, na něž se vztahuje tato

vyhláška a příjmy, které vznikají uvnitř této soustavy. Klasifikace probíhá na základě stupňů konsolidace na záznamové jednotky.³ Příklad tohoto třídění je uveden v tabulce č. 5.

Tabulka 5: Příklad konsolidačního třídění příjmů a výdajů

Záznamová jednotka	Název
023	Převody uvnitř peněžního fondu

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

- **Podkladové** – třídění příjmů a výdajů je aplikováno na základě podkladu pro změnu rozpočtu, viz tabulka č. 6.

Tabulka 6: Příklad podkladového třídění příjmů a výdajů

Podkladová jednotka	Název
2	Posílení rozpočtu rezervním fondem

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

- **Prostorové** – třídění příjmů a výdajů dle jejich prostorového původu, respektive zda zdrojem těchto finančních prostředků je tuzemsko nebo zahraničí. Příklad tohoto třídění je uveden v tabulce číslo 7.

Tabulka 7: Příklad prostorového třídění příjmů a výdajů

Prostorová jednotka	Název
1	Příjmy a výdaje z tuzemských zdrojů

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

³ Stupněm konsolidace se v tomto případě rozumí okruh veřejných rozpočtů a ostatních peněžních fondů, mezi kterými peněžní převody probíhají. Určován je tento stupeň podle toho, jak se údaje o příjmech a výdajích sumarizují (Vyhláška č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů).

- **Nástrojové** – třídění příjmů a výdajů na základě původu jejich zdroje. Příklad tohoto třídění je uveden v tabulce č. 8.

Tabulka 8: Příklad nástrojového třídění příjmů a výdajů

Nástroj
Jednotlivé fondy, programy a projekty Evropské unie a jednotlivé mezinárodní smlouvy o finančních mechanismech

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

Třídění podkladové, prostorové a nástrojové tvoří společně třídění zdrojové.

- **Doplňkové** – výdaje jsou tříděny z hlediska příslušnosti ke zvlášť sledovaným celkům, viz tabulka č. 9.

Tabulka 9: Příklad doplňkového třídění příjmů a výdajů

Dílčí průřezový ukazatel	Název
19	Ostatní institucionální podpora výzkumu, vývoje a inovací

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

- **Programové** – třídění výdajů z hlediska jejich příslušnosti k programům dle §12 a §13 rozpočtových pravidel. Pro představu je znázorněna tabulka č. 10.

Tabulka 10: Příklad programového třídění příjmů a výdajů

Akce	Program
2548963547123	Soubor věcných, časových a finančních podmínek konkrétních akcí na pořízení či technické zhodnocení hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku (s výjimkou drobného hmotného a nehmotného dlouhodobého majetku)

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

- **Účelové** – třídění výdajů na základě účelu rozpočtového přesunu, viz tabulka č. 11.

Tabulka 11: Příklad účelového třídění příjmů a výdajů

Účel	Název
254896354	Jednotlivé rozpočtové přesuny do jiných kapitol. Například kapitola č. 353 Ústav pro ochranu hospodářské soutěže.

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

- **Strukturní** – příjmy a výdaje jsou tříděny na základě jejich věcné podstaty, a to na bloky, okruhy, množiny a výdaje dále na podmnožiny.
- **Transferové** – příjmy a výdaje jsou rozdělovány z hlediska účelu transferů a půjčených prostředků (Vyhláška č. 577/2020 Sb.). Pro lepší přehlednost byla vytvořena tabulka č. 12.

Tabulka 12: Příklad transferového třídění příjmů a výdajů

Účelový znak	Název
24523	Jednotlivé transfery a jednotlivá poskytnutí půjčení peněžních prostředků

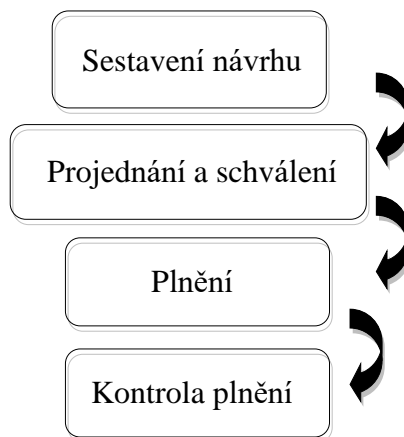
Zdroj: vlastní zpracování na základě Vyhlášky č. 323/2002 o rozpočtové skladbě, ve znění pozdějších předpisů

3.2.5 Rozpočtový proces

Rozpočtový proces obvykle zahrnuje stanovení prognóz příjmů, nákladů, produkce, peněžních toků a dalších důležitých faktorů. Před zahájením procesu sestavování rozpočtu by měl být příslušným orgánem sestaven takzvaný rozpočtový plán, známý také jako strategický plán (Dokulil, a další, 2020).

Rozpočtový proces představuje opakující se cyklus rozdělený do jednotlivých etap. Doba procesu je delší než kalendářní rok, většinou je tvořen 1,5 – 2 roky. Pro lepší přehlednost byly jednotlivé etapy rozpočtového procesu zpracovány do obrázku číslo 2.

Obrázek 2: Rozpočtový proces

Zdroj: vlastní zpracování na základě Peková, 2008

První etapa, respektive první fáze spočívá v **sestavení návrhu** příslušného veřejného rozpočtu. Pro lepší představu lze fázi sestavení návrhu přirovnat k sestavení finančního plánu. Práce na sestavení začínají již v období před novým rozpočtovým obdobím, a to zhruba o půl roku nebo i dříve. Tato etapa je považována za nejsložitější, poněvadž rozpočet má být finančním plánem. „*Návrh veřejného rozpočtu je projednáván a schvalován ve volených orgánech na příslušné úrovni*“. V případě státního rozpočtu České republiky je tato etapa v kompetenci Ministerstva financí České republiky, přičemž vychází z podkladů jednotlivých orgánů a kapitol vlády.

Následuje fáze **projednání a schválení** rozpočtu, přičemž zvýšená pozornost je věnována zejména objemu a struktuře příjmů a výdajů, změnám týkajících se rozpočtového určení daní nebo splácení a úhradě případného rozpočtového deficitu.⁴ V případě neschválení návrhu, respektive vrácení rozpočtu k přepracování, je možné hospodařit v daném období dle takzvaného rozpočtového provizoria, tedy dosud neschváleného rozpočtu nebo dle rozpočtu minulého období. Pokud se jedná o státní rozpočet, pak projednání a schválení rozpočtu je v pravomoci Poslanecké sněmovny. Tato fáze může obsahovat až tři čtení, přičemž v prvním čtení je návrh zákona o rozpočtu Poslaneckou sněmovnou projednáván a následně schválen nebo jsou vládě doporučeny změny. Druhé čtení spočívá v podrobné rozpravě a jsou předkládány návrhy na pozměnění tohoto návrhu. Závěrečné, tedy třetí, čtení představuje formální rozpravu nad opravami technickými či gramatickými. O případných změnách státního rozpočtu hlasuje Poslanecká sněmovna

⁴ Rozpočtový deficit znamená schodek rozpočtu, tedy že výdaje jsou vyšší než jeho příjmy. V opačném případě, kdy jsou příjmy vyšší než výdaje, hovoříme o přebytku rozpočtu. Existuje také vyrovnaný rozpočet, kdy jsou příjmy rovny výdajům.

zvlášť. Poté teprve hlasuje o vyslovení souhlasu s kompletním návrhem rozpočtu, respektive zákona o rozpočtu. Po vysloveném souhlasu Poslanecké sněmovny je návrh zákona o rozpočtu předán k podpisu prezidentu republiky. V případě neschválení tohoto návrhu rozpočtu Poslaneckou sněmovnou do konce prosince daného roku hospodaří stát na základě takzvaného rozpočtového provizoria.⁵

Třetí fází představuje samotné **plnění rozpočtu**. Tím se rozumí hospodaření dle schváleného rozpočtu na dané období. Odpovědnost za plnění rozpočtu nesou orgány, které daný návrh rozpočtu sestavovaly.

Fáze **následné kontroly** je velmi důležitá. Proces spočívá v kontrole plnění rozpočtu a sestavení jeho skutečné výsledné bilance, tedy přehled plnění příjmů a výdajů. Výsledná bilance je, stejně jako návrh rozpočtu, projednávána a schvalována. V této fázi se tedy na základě bilance rozhoduje o výsledku rozpočtového hospodaření, tedy zda je rozpočet schodkový či přebytkový. Výsledkem následné kontroly by měl být návrh takových opatření, která by měla za důsledek budoucí zlepšení hospodaření s rozpočtovými prostředky a zvýšení alokační efektivity (Peková, 2008).

3.2.6 Státní rozpočet České republiky

Státní rozpočet České republiky, dále jen ČR, představuje nejdůležitější článek rozpočtové soustavy. Problematikou státního rozpočtu ČR se zabývá zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), přičemž aktuální platná verze je verze číslo 55. Z hlediska ekonomického lze státní rozpočet definovat jako centralizovaný peněžní fond, který disponuje ekonomickými vztahy vzniklými v důsledku tvorby a používání peněžních důchodů státu (Hejduková, 2015).

Dle Nahodila (2009) je státní rozpočet „*centralizovaný peněžní fond, fond peněžních prostředků soustředěných do působnosti státu na principu nenávratnosti a neekvivalentního způsobu rozdělování*“. Lze ho také chápat jako právní normu, tedy zákon. Na základě této formy finančního zákona má výkonná moc oprávnění k vybírání příjmů, k uskutečňování bilancovaných, respektive vyrovnaných výdajů, a to včetně jejich kontroly. Dále je výkonná moc oprávněna vést státní sektor hospodářství v závislosti na dodržení závazných principů.

⁵ Hospodařením dle rozpočtového provizoria se rozumí hospodaření státu dle rozpočtu předešlého roku.

Pokud tedy státní rozpočet představuje bilanci příjmů a výdajů, měl by být, stejně jako každá další bilance, vyrovnaný. Vyrovnanost státního rozpočtu je definována jako rovnost příjmů a výdajů. V případě, že se příjmy a výdaje nerovnají, hovoří se o aktivním nebo pasivním saldu. Aktivní saldo rozpočtu znamená, že rozpočet je přebytkový, tedy příjmy jsou vyšší než výdaje, zatímco u pasivního salda rozpočtu jde o schodek neboli deficit rozpočtu, přičemž výdaje převyšují příjmy. Dle Jetmara, Pilného, Pekové (2012) je podíl státního rozpočtu České republiky na příjmech a výdajích rozpočtové soustavy přibližně 80 procent.

V případě rozpočtového deficitu je nutné k jeho pokrytí zajistit dostatečné zdroje. Těmito zdroji se rozumí buď půjčka od tuzemských či zahraničních ekonomických subjektů nebo emise nových peněz, přičemž je nutné zohlednit důsledky tohoto rozhodnutí (Hejduková, 2015).

Příjmy státního rozpočtu

Podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech Sb., a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) se příjmy SR rozumí:

- výnosy daní včetně příslušenství,
- pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti včetně penále,
- výnosy z podílu na clech,⁶
- příjmy z činnosti OS státu a odvody příspěvkových organizací,
- odvod zbývajících zisku ČNB,
- sankce za porušení rozpočtové kázně,
- správní a soudní poplatky,
- úhrady spojené s realizací státních záruk,
- další příjmy stanovené zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

Největší podíl na příjmech SR tvoří právě výnosy z daní, tedy daňové příjmy. Právě daňové příjmy činily k 31. květnu roku 2021 hodnotu 468,54 mld. Kč. Po přepočtení na procentuální hodnotu tvoří daňové příjmy přesně 84,73 % z celkových příjmů státního rozpočtu (Informační portál Ministerstva financí České republiky – Monitor, 2021).

⁶ Podíl je dle práva EU ponechán členským státům na úhradu nákladů spojených s jejich výběrem.

Výdaje státního rozpočtu ČR

Podle zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech Sb., a o změně některých souvisejících zákonů se výdaji státního rozpočtu rozumí:

- výdaje na činnost organizačních složek státu, příspěvkových organizací,⁷
- výdaje na dávky důchodového pojištění, dávky nemocenského pojištění, dávky státní sociální podpory, ostatní sociální dávky, dávky na podporu v nezaměstnanosti, při rekvalifikaci a na aktivní politiku zaměstnanosti,
- dotace a návratné finanční výpomoci ÚSC na jinou než podnikatelskou činnost,
- dotace a návratné finanční výpomoci právnickým a fyzickým osobám na podnikatelskou činnost,
- další výdaje stanovené zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla).

V rámci běžných výdajů státního rozpočtu představují nejvyšší podíl na celkových výdajích výdaje na sociální dávky, které k 31. květnu roku 2021 činily 291,67 mld. Kč. V přepočtu na procentuální hodnotu se výdaje na sociální dávky podílí zhruba ze 36 % na celkových výdajích státního rozpočtu (Informační portál Ministerstva financí České republiky – Monitor, 2021).

⁷ Těmito výdaji se rozumí příspěvky na provoz, dotace na financování programů a akcí dle § 12 a 13, dotace na úhradu provozních výdajů, které jsou nebo mají být kryty z rozpočtu EU (Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů).

V tabulce č. 13 je znázorněna skladba státního rozpočtu ČR.

Tabulka 13: Státní rozpočet České republiky

Příjmy	Výdaje
Běžné	
Daňové	Alokační
• svěřené daně	• mzdy a platy
• sdílené daně	• povinné pojistné za zaměstnance
• cla	• materiálové
• správní poplatky	• energie
• povinné příspěvky na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti	
Nedaňové	Redistribuční
• příjmy z pronájmu majetku	• transfery – dotace – účelové, neúčelové
• od organizačních složek, příspěvkových organizací, podniků	• OS, PO, podnikům, občanským sdružením, obcím, krajům, mimorozpočtovým fondům
• odvody ČNB	• úroky
• přijaté úroky	• starobní důchody, pozůstalostní důchody
• přijaté sankce za porušení rozpočtové kázně	• sociální dávky
• ostatní	• platby do zahraničí
Přijaté dotace	• ostatní – poskytnuté návratné finanční výpomoci
• běžné neinvestiční dotace z mimorozpočtových fondů	
Kapitálové	
• z prodeje akcií a majetkových podílů	• investiční výdaje
• z emise státních obligací	• nákup cenných papírů
• přijaté splátky z vládních úvěrů a půjček	• poskytnuté investiční účelové dotace OS, PO, obcím a krajům
• ostatní	• investiční půjčky poskytnuté různým subjektům
	• splátky úvěrů, půjček
	• ostatní

Zdroj: vlastní zpracování na základě Peková, 2008

3.3 Daňová soustava a daně

Daňová soustava je tvořena souborem platných právních předpisů upravující jednotlivé daně, jenž představují příjmy veřejných rozpočtů. Touto soustavou lze tedy rozumět souhrn všech daní, které se na daném území vybírají (Pavlásek, a další, 2010).

Pokud je však pohlíženo na daňovou soustavu jako na souhrn všech daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění, pak obsah této soustavy tvoří:

Daně

- Daň z přidané hodnoty
- Daň z příjmů
 - a) daň z příjmů fyzických osob
 - b) daň z příjmů právnických osob
- Silniční daň
- Daň z nemovitých věcí
 - a) daň z pozemků
 - b) daň ze staveb a jednotek
- Daň dědická a darovací
- Spotřební daně
 - a) daň z minerálních olejů
 - b) daň z lihu
 - c) daň z piva
 - d) daň z vína a meziproductů
 - e) daň z tabákových výrobků
- Daň z hazardních her
- Ekologické daně (energetické)
 - a) daň ze zemního plynu a některých dalších plynů
 - b) daň z pevných paliv
 - c) daň z elektřiny

Poplatky

- správní poplatky
- soudní poplatky
- místní poplatky
- ostatní poplatky

Jiná obdobná peněžítá plnění

- veřejná pojistná
- cla
- ostatní jiná obdobná peněžítá plnění (Ministerstvo financí České republiky, 2020).

Do výše zmíněných daní patřila dříve také daň z nabytí nemovitých věcí, která byla však s účinností od 26. září roku 2020 zrušena.

Ve většině zemí tvoří příjmy z daní největší podíl veřejných příjmů.

Daň je povinná, zákonem stanovená platba, která se pravidelně opakuje. Představuje takzvaný transfer od obyvatelstva a firem do veřejného rozpočtu.⁸ Lze ji také chápat jako cenu za veřejné služby (statky), které stát a územní samospráva zajišťují, spolufinancují a financují pro různé subjekty (Peková, 2008).

Zvláštní případ v daňové soustavě tvoří clo, které není řazeno mezi daně, ale je řazeno do jiných obdobných peněžítých plnění. Nicméně se clo dani velice blíží a lze ho zařadit mezi daně zvláštní, jelikož odpovídá všem fakultativním a obligatorním znakům daně. Představuje totiž zákonné peněžité plnění, jehož platba je nedobrovolná, neekvivalentní, nenávratná, nesankční, je spravováno státem, a představuje značný podíl na příjmech státního rozpočtu. Tento příjem je charakterizován jako neúčelový, řádný, pravidelný a plánovaný (Ministerstvo financí, 2020).

Odlišnost cla od ostatních daní tedy spočívá v tom, že se vztahuje pouze na dovážené zboží. Z hlediska právního clo daní není, avšak z hlediska ekonomického dovážené zboží je předmětem daně, kterou nazýváme clo (Vančurová, a další, 2020).

Vedle daní dále mezi příjmy veřejných rozpočtů patří také poplatky, půjčky a dary. Poplatkem se rozumí účelová, dobrovolná, nepravidelná a nenávratná platba, která je peněžním ekvivalentem za služby poskytované veřejným sektorem. Poplatek je tedy například poplatek za povolení k podnikání, přičemž subjekt a stát (obec) vstupují v tomto případě do transakce.⁹

Dalším příjmem může být výše zmíněná půjčka, která je příjmem úvěrovým. Půjčka je návratná, nepovinná a nepravidelná platba, která je účelového či neúčelového

⁸ Transfer je jednostranný pohyb zboží, služby, peněz a podobně od jednoho subjektu k druhému.

⁹ Transakcí se rozumí oboustranný pohyb či směna mezi subjekty. Subjekt dostává konkrétní protihodnotu.

charakteru, přičemž tento charakter závisí na tom, zda ji vláda přijala s úmyslem financovat konkrétní projekt nebo s cílem vyrovnat rozpočtový deficit.

Oproti tomu dar představuje dobrovolnou a nenávratnou platbu do veřejného rozpočtu. Většinou bývá v nepeněžní formě a stejně jako půjčka může být účelový i neúčelový (Kubátová, 2018).

3.3.1 Základní konstrukční prvky daní

Mezi základní konstrukční prvky daní, poplatků a jiných obdobných peněžitých plnění dle Boháče (2013) patří:

- subjekt,
- předmět,
- základ,
- sazba,
- výpočet,
- období,
- rozpočtové určení.

Je ale velmi důležité si uvědomit, že ne každá daň, poplatek či jiné obdobné peněžité plnění musí disponovat všemi výše uvedenými náležitostmi.

Subjektem daně se rozumí právnická nebo fyzická osoba, která je povinna daň platit. Odborným termínem je nazvána jako poplatník daně. Ten, kdo daň odvádí příslušnému finančnímu úřadu je nazýván plátcem daně. Subjektem daně je tedy poplatník i plátce daně. Tyto subjekty jsou subjekty takzvaně závaznými. Dále je stanoven subjekt oprávněný, tzn. má oprávnění daň vybrat a je povinen ji spravovat (Pavlásek, a další, 2010).

Předmět daně představuje to, na co je daň uvalena. Může to být příjem, majetek, spotřeba výrobků a služeb a tak dále (Peková, 2008).

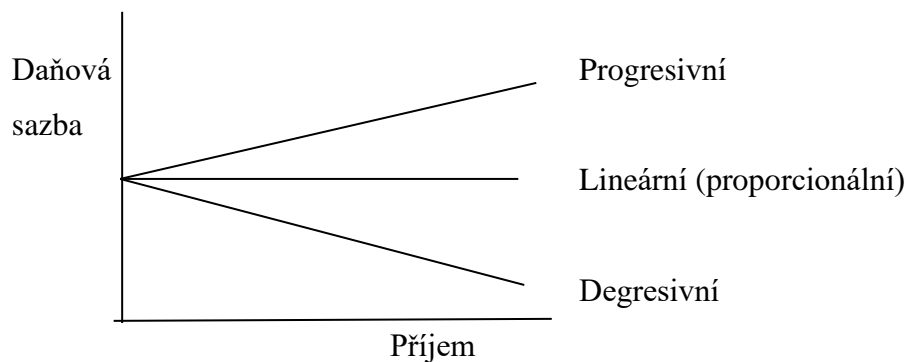
Základ daně reprezentuje částku či hodnotu, ze které je poté daň vypočítána. Tento základ může být dle zákona různě upravován – zvyšován o připočitatelné položky a snižován o odčitatelné položky na takzvaný upravený základ daně. Základ daně je chápán jako kvantifikovaný předmět daně, a to nejčastěji v peněžních jednotkách (Peková, 2008).

Sazba daně je zákonem stanovená a lze ji členit dle druhu jako jednotnou nebo diferencovanou. Jednotná, respektive pevná sazba je dána v absolutní částce na jednotku základu daně (například v Kč na měrnou jednotku), zatímco diferenciovaná, procentní

sazba je brána jako procento ze základu daně vyjádřeného v peněžních jednotkách. Sazba může být lineární, progresivní nebo degresivní. V případě **lineární** sazby se hovoří o sazbě neměnné, tedy že se mění pouze výše základu daně, nikoli sazby daně. U **progresivní** sazby daně se rozumí růst sazby daně v závislosti na růstu základu daně, a naopak **degresivní** sazba daně klesá v případě, že základ daně roste. Nejčastěji se však využívá takzvaná klouzavě progresivní sazba, tedy že základ daně je rozdělen do pásem, přičemž každému pásmu je přidělena samostatná daňová sazba, která roste v závislosti na růstu základu daně. Výslednou daní se poté v tomto případě rozumí souhrn všech daní za jednotlivá pásma základu daně (Peková, 2008).

Druhy daňových sazeb jsou zobrazeny v následujícím grafu.

Graf 1: Druhy daňových sazeb

Zdroj: vlastní zpracování na základě Peková, 2008

Období jako konstrukční prvek je charakterizován jako časový úsek, za který se zjišťuje předmět a základ daně, poplatku a jiného obdobného peněžitého plnění. Některé daně však období nemají, neboť se jejich výše vyměřuje k určitému okamžiku, nikoliv k časovému úseku. Nejčastěji se lze setkat s obdobím ročním, čtvrtletním nebo měsíčním (Peková, 2008).

Rozpočtové určení lze charakterizovat jako určení konkrétního veřejného rozpočtu, do kterého plyne výnos z daně, poplatku nebo jiného obdobného peněžitého plnění (Boháč, 2013).

3.3.2 Funkce daní

Existuje mnoho různých teoretických názorů na to, jaké funkce by daně měly plnit. V moderní daňové teorii se však daním připisují následné funkce.

Alokační

Známá také jako funkce fiskální. Touto funkcí se rozumí schopnost daní získat hlavní finanční prostředky pro financování veřejných statků (Peková, 2008).

Dle Kubátové (2018) představuje alokační funkce buď vložení finančních prostředků tam, kde se jich vkládá nedostatek (například školství) nebo odejmutí těchto prostředků tam, kde je jich naopak vkládáno příliš. Cílem této funkce je tedy efektivní alokace zdrojů.

Redistribuční

Náplň funkce redistribuční spočívá ve zmírňování nerovností mezi subjekty daní. Dle Kubátové (2018) jde o to, že *„lidé nepovažují rozdělení důchodů a bohatství vzniklých fungováním trhu za spravedlivé, a tak mají daně za úkol přesunout část důchodů a bohatství směrem od bohatších jedinců k chudším.“*

Stabilizační

Stabilizační funkce je charakterizována jako automatický vestavěný stabilizátor pro stabilizaci ekonomiky (Peková, 2008).

Dle Kubátové (2018) stabilizační funkce zmírňuje cyklické výkyvy v ekonomice z důvodu zajištění dostatečné zaměstnanosti a cenové stability. Odpůrci této funkce tvrdí, že právě snaha o stabilizaci je příčinou nestability. Zcela jistě je však fiskální (daňový) systém schopen ovlivňovat agregátní národohospodářské ukazatele, ať už je jeho důsledek jakýkoli.¹⁰

3.3.3 Třídění daní

Daně lze třídit z několika hledisek. V následujícím třídění jsou uvedeny nejdůležitější hlediska třídění, na kterým se shoduje hned několik autorů, a to Kubátová (2018), Vančurová, a další (2020), Peková (2008), Pavlásek a Hejduková (2010).

Třídění daní podle předmětu:

- **Důchodové** – zdaňují různé druhy příjmů (mzdu, zisk apod.),
- **Spotřební**
 - a) univerzální – například daň z přidané hodnoty, prodejní a obrátové daně,

¹⁰ Národohospodářským agregátem je makroekonomická veličina, a sice hrubý domácí produkt, hrubý národní produkt, čistý domácí produkt a čistý národní produkt.

- b) specifické (selektivní) – na vybrané druhy zboží, cla,
- **Majetkové** – zdaňují movitý i nemovitý majetek.¹¹

Třídění daní podle dopadu na poplatníka:

➤ **Přímé**

Přímá daň dopadá na poplatníka přímo. Poplatník ji odvádí ze svého důchodu (příjmu) a předpokládá se, že tuto povinnost daň platit nemůže převést na jiný subjekt.

- a) daně důchodového typu (osobní) – předmětem těchto daní je důchod jako výsledek přesně specifikované činnosti fyzické nebo právnické osoby. Mezi přímé důchodové neboli příjmové daně patří daň z příjmů fyzických a právnických osob,
- b) daně majetkového typu (reálné) – předmětem je reálný majetek, ze kterého se platí daň bez ohledu na dosažený důchod. Zdrojem placení je tedy důchod poplatníka. V České republice se jedná o daň z nemovitostí, daň dědická a darovací a daň silniční.

➤ **Nepřímé**

Nepřímé daně postihují spotřebu a předpokládá se, že je subjekt, který daň odvádí, neplatí z vlastního důchodu, ale že je přenáší na jiný subjekt. Tuto daň vybírá plátce daně v ceně zboží. Výrobce, prodejce, zahrne daň do ceny výrobku či služby, tuto daň také odvede jako plátce daně do rozpočtu, ale vrátí se mu platbou za zboží či službu od spotřebitele, jelikož v ceně zboží, služby byla daň zahrnuta. Daň je tedy vybrána nepřímo v ceně zboží nebo služby a je přenesena na konečného spotřebitele.

- a) univerzální – zatěžují všechny druhy zboží a služeb a jsou počítány z hodnoty zboží nebo poskytnutých služeb,
- b) selektivní – zatěžují pouze vybrané druhy spotřebního zboží. Jedná se o spotřební, ekologické daně a clo (Vančurová, a další, 2020).

¹¹ Movitý majetek je každá věc, se kterou lze manipulovat, lze ji fyzicky přenést na jiné místo. Příkladem může být auto, skříň a tak podobně. Nemovitou věcí se rozumí věc, která je pevně vázaná k určitému místu, jako například byt či dům.

Tabulka č. 14 znázorňuje přehledné schéma daňové soustavy České republiky.

Tabulka 14: Daňová soustava České republiky

Daňová soustava České republiky	
Přímé daně	Nepřímé daně
Daně z příjmů <ul style="list-style-type: none"> • daň z příjmů fyzických osob • daň z příjmů právnických osob 	Univerzální <ul style="list-style-type: none"> • daň z přidané hodnoty
Daně majetkové¹² <ul style="list-style-type: none"> • daň z nemovitých věcí <ul style="list-style-type: none"> - ze staveb - z pozemků • silniční daň 	Selektivní <ul style="list-style-type: none"> • daně spotřební <ul style="list-style-type: none"> - z minerálních olejů - z piva - z vína a meziproductů - z lihu - z tabákových výrobků • energetické daně <ul style="list-style-type: none"> - ze zemního plynu - z pevných paliv - z elektřiny • cla

Zdroj: vlastní zpracování na základě Vančurová, a další, 2020

Třídění daní podle adresnosti (schopnosti platit daň):

- **Osobní** – jsou adresné a vážou se ke konkrétnímu poplatníkovi, přičemž zohledňují jeho platební schopnost. Příkladem je osobní důchodová daň poplatníka jako fyzické osoby, která závisí na jeho příjmu,
- **In rem (z věci)** – nezohledňují platební schopnost poplatníka. Řadí se sem například majetkové daně, kdy se základ daně vypočítá z ceny majetku a výsledná daň je placena z příjmu poplatníka (Kubátová, 2018).

Třídění daní podle typu sazby:

- **S pevnou sazbou** – jde o sazbu stanovenou například v korunách za metr a tak podobně. V ČR je tato sazba používána kupříkladu u daně ze staveb,

¹² Mezi majetkové daně patřila do září roku 2020 také daň z převodu nemovitosti neboli daň z nabytí nemovitých věcí, která však byla zrušena, a to kvůli snaze povzbudit realitní trh (Státní závěrečný účet, 2020).

- **S procentní sazbou** (viz kapitola 3.3.1)
 - a) proporcionální,
 - b) progresivní,
 - c) degresivní (Kubátová, 2018).

Třídění daní podle daňové pravomoci:

- **Státní** – rozhoduje o nich parlament a vybírají se na území celého státu,
- **Místní** – daňovou pravomoc má územní samospráva, tedy její volený orgán. Soustavu místních daní ale uzákoní parlament. V závislosti na povaze daní plynou do příslušného rozpočtu (obce, kraje) (Peková, 2008).

Třídění daní podle daňového určení:

- **Svěřené** – plynou pouze do jednoho určitého rozpočtu, a to buď do státního rozpočtu nebo jiných, nižších rozpočtů,
- **Sdílené** – rozdělují se a určitým podíl plyne do různých rozpočtů v rámci celé rozpočtové soustavy (Peková, 2008).

3.3.4 Charakteristika a vývoj změn jednotlivých daní

Změny v daňové oblasti patří k nejvíce častým změnám právního systému. Jde o podstatné změny daňových zákonů, které mají definované cíle a jejich uskutečnění se projeví v ekonomice země. Předpokladem daňové změny, respektive daňové reformy, je pozitivní dopad na ekonomický růst a spravedlivější přerozdělení daňového břemene. Daňové změny a opatření jsou závislé na několika faktorech, a to zejména na ekonomických a politických faktorech (Kubátová, 2018).

Daň z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob (dále jen DPFO) známá také jako osobní důchodová daň je spolu s daní z přidané hodnoty považována za jednu z nejdůležitějších vybíraných daní, jelikož tvoří, rovněž jako daň z přidané hodnoty, velkou část celkových příjmů z daní státního rozpočtu. Je jí prisuzována největší míra komplexnosti, spravedlnosti a ekonomické efektivity. Může však zahrnovat různé požadavky na poskytování sociálních úlev, což u jiných daní (například spotřebních), které musí být pro všechny poplatníky stejné, není možné (Kubátová, 2018).

Tato daň je v České republice upravena zákonem č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmů, který nabyt účinnosti 1.1.1993, tedy v den vzniku samostatné České republiky. Dle tohoto zákona jsou předmětem daně příjmy ze závislé činnosti, příjmy ze samostatné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, z nájmu a ostatní příjmy. Ostatními příjmy se dle zákona rozumí příjmy z příležitostných činností, příležitostného nájmu movitých věcí a tak podobně. Od nabytí účinnosti prošel zákon upravující DPFO řadou změn, kdy šlo o změny sazeb nebo změny výpočtu této daně.

Sazba daně byla již od počátku rozdělena do několika pásem v závislosti na výši základu daně. Od roku 1993 se počet pásem snižoval z původních 6 až nakonec dosáhl pásem čtyř v roce 2001, jejichž hodnoty byly neměnné až do roku 2005 včetně. Pro přehlednost je zobrazena tabulka č. 15.

Tabulka 15: Sazby DPFO v letech 2001-2005

Sazby DPFO v roce 2005			
Základ daně (v Kč)		Daň	Ze základu přesahujícího (v Kč)
Od	Do		
0	109 200	15 %	0
109 200	218 400	16 380 Kč + 20 %	109 200
218 400	331 200	38 220 Kč + 25 %	218 400
331 200	a více	66 420 Kč + 32 %	331 200

Zdroj: vlastní zpracování na základě zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, 2021

V roce 2006-2007 zůstala 4 pásma stále zachována, nicméně hodnota prvního i druhého pásma byla zvýšena a spolu s nimi byly naopak sníženy jejich sazby, a to ve snaze snížit daňové zatížení všech příjmových skupin poplatníků s důrazem na nízko a středně příjmové skupiny. Postupně se také snižovala nejvyšší daňová sazba, která v roce 1993 činila 47 %, nakonec dosáhla svého minima, které představovalo 32 %. Nejnižší daňová sazba zůstala neměnná a činila stále 15 % až do roku 2006, ve kterém dosáhla hodnoty 12 %. V roce 2007 byl také naposledy použit progresivní typ zdanění (viz kapitola 3.3.1 Základní konstrukční prvky daní). Sazby DPFO v roce 2006 a 2007 zobrazuje tabulka č. 16.

Tabulka 16: Sazby DPFO v letech 2006-2007

Sazby DPFO v roce 2007			
Základ daně (v Kč)		Daň	Ze základu přesahujícího (v Kč)
Od	Do		
0	121 200	12 %	0
121 200	218 400	14 544 Kč + 19 %	121 200
218 400	331 200	33 012 Kč + 25 %	218 400
331 200	a více	61 212 Kč + 32 %	331 200

Zdroj: vlastní zpracování na základě zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, 2021

Zásadní zlom nastal v roce 2008, kdy byl v závislosti na nové daňové reformě změněna sazba pro výpočet daně z příjmu fyzických osob. Místo progresivní sazby daně byla použita takzvaně lineární daň, která byla jedinou sazbou a činila 15 %. Spolu s lineární sazbou byl však zaveden také pojem „superhrubá mzda“, která rozhodně nemá pozitivní vliv na zdanění příjmů zaměstnanců, protože představuje hodnotu hrubé mzdy zvýšenou o sociální a zdravotní pojištění, které za zaměstnance hradí zaměstnavatel. Právě superhrubá mzda představuje základ daně, ze kterého se daň počítá, a plyne z toho fakt, že vyšší základ daně způsobí vyšší hodnotu vypočtené daně.

Další důležitou změnou je zavedení takzvané solidární daně v roce 2013, která dle zákona č. 586/1992 Sb., Zákona o daních z příjmů, § 16a, má hodnotu 7 % z kladného rozdílu mezi:

- součtem příjmů zahrnovaných do dílčího základu daně dle § 6 a dílčího základu daně podle § 7 v příslušném zdaňovacím období a
- 48násobkem průměrné mzdy stanovené dle zákona upravujícího pojistné na sociální zabezpečení.

Pro lepší přehlednost sazeb platných v jednotlivých obdobích byla vytvořena tabulka č. 17.

Tabulka 17: Sazby DPFO platné v letech 2008-2020

Sazby DPFO 2008-2020	
Období	Sazba daně (v %)
2008-2012	15
2013-2020	15 + 7

Zdroj: vlastní zpracování na základě zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, 2021

Rok 2020 se stal také zlomovým v oblasti sazeb DPFO, nýbrž v něm došlo k rozhodnutí a odsouhlasení návrhu na další změnu v rámci této daně. Tato změna není předmětem této práce, jelikož nabyla účinnosti až k 1. lednu roku 2021, nicméně určitě stojí za zmínku. Došlo totiž ke zrušení konceptu superhrubé mzdy, tedy dílčím základem daně z příjmů ze závislé činnosti je pouze mzda hrubá. Dále byla výrazně zvýšena solidární daň, která se však v zákoně upravující DPFO již nevykazuje v samostatném paragrafu, ale je zařazena společně se základní 15% sazbou v § 16. Dle zákona č. 586/1992 Sb., Zákon o dani z příjmů, § 16, činí sazba daně:

- 15 % pro část základu daně do 48násobku průměrné mzdy a
- 23 % pro část základu daně přesahující 48násobek průměrné mzdy.

Daň z příjmů právnických osob

Tato daň je známá také jako daň důchodová stejně jako DPFO. Daň z příjmů právnických osob (dále jen DPPO) je upravena zákonem č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmů, který vymezuje předmět daně. Předmětem daně se v tomto případě rozumí příjmy z veškeré činnosti a z nakládání s veškerým majetkem.

Poplatníkem DPPO jsou dle sídla či místa vedení takzvaně daňoví rezidenti a nerezidenti, zatímco podle účelu založení či zřízení jsou poplatníky podnikatelské subjekty a veřejně prospěšní poplatníci. Daňový rezident je právnická osoba, která má na území ČR sídlo nebo místo vedení¹³ a má povinnost daň přiznat a odvést jak z příjmů dosažených na území ČR, tak i z příjmů, které pochází ze zahraničních zdrojů. Vzájemné vztahy daňových rezidentů a zahraničí jsou upraveny v jednotlivých smlouvách tak, aby bylo zamezeno takzvanému dvojímu zdanění. Naopak daňovým nerezidentem se rozumí právnická osoba, která má sídlo nebo místo vedení v zahraničí a daňová povinnost se tedy vztahuje pouze na příjmy získané ze zdrojů v České republice. Podnikatelským subjektem se rozumí ten subjekt, který byl založen za účelem podnikání (například akciová společnost, společnost s ručením omezeným). Veřejně prospěšný poplatník je ten, jehož hlavní činností není podnikání. Zdanění touto daní podléhají zejména příjmy z jejich vedlejších výdělečných aktivit (Vančurová, a další, 2020).

Sazba daně z příjmů právnických osob se od roku 1993 výrazně snížila. První hodnota sazby činila 45 %. Tato hodnota se však od té doby neustále snižovala, a to až na současnou hodnotu sazby, která činí 19 %. Vývoj sazeb je znázorněn v tabulce č. 18.

¹³ Místem vedení se rozumí adresa místa, ze kterého je poplatník řízen.

Tabulka 18: Vývoj sazeb DPPO v letech 1993-2020

Vývoj sazeb DPPO	
Rok	Sazba (v %)
1993	45
1994-2003	42-31
2004-2009	28-20
2010-2020	19

Zdroj: vlastní zpracování na základě zákona č. 586/1992 Sb.,
Zákon České národní rady o daních z příjmů, 2021

Od roku 1993 do roku 2008 došlo ke snížení sazby o 24 %. V roce 2004 byla zavedena 5% sazba, kterou podle zákona č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmů, mohou uplatnit investiční a podílové fondy. Za zmínku stojí také rok 2009, a to z důvodu, že následoval po roce 2008, ve kterém byla zaznamenána hospodářská krize, došlo tedy k dalšímu snížení sazby daně na 20 %. Od tohoto roku se sazba změnila ještě jednou, a to na 19 %, přičemž na této hodnotě zůstala až do současnosti, tedy nejen do roku 2020, ale také 2021.

Majetkové daně

Majetkové daně jsou přímé daně a patří mezi nejstarší typy daní vůbec. V historii byly prvními daněmi, které byly uplatněny, nicméně v současném daňovém systému ČR mají jen velmi malý význam, přesto jsou však důležité. Představují totiž stálý a pravidelný přísun financí do státního rozpočtu ČR (Vančurová, 2020).

Od roku 2011 byly pod majetkové daně řazeny tři druhy daní, a sice daň z převodu nemovitostí¹⁴, daň darovací a daň dědická, souhrnně známé jako „trojdaň“. Lze sem však zařadit ještě čtvrtý typ daně, kterým je daň silniční. V roce 2014 došlo k významným legislativním změnám, kdy s účinností od 1.1.2014 zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, zrušilo tuto trojdaň, která byla nahrazena pouze daní z nabytí nemovitých věcí (dříve známá jako daň z převodu nemovitosti). Daň darovací a dědická se stala součástí zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů. V současné době se majetkovými daněmi rozumí pouze dva typy daní, a to daň z nemovitých věcí a daň silniční. Do nedávna byla mezi tyto daně řazena také daň z nabytí nemovitých věcí, tato

¹⁴ V roce 2013 byla daň z převodu nemovitostí přejmenována na daň z nabytí nemovitých věcí.

daň byla však na základě zákona č. 386/2020 Sb.¹⁵, zrušena, a to s účinností od 26. září roku 2020 (Cvik, 2016).

Daň dědická a darovací

Daň dědická vyplývá z nabytí nemovitého či movitého majetku děděním, a to ze závěti nebo ze zákona. Sazba této daně je závislá na příbuzenském vztahu k zůstaviteli a na hodnotě děděného majetku. Subjekty jsou rozděleny do tří skupin, přičemž první skupina zahrnuje příbuzenský vztah v přímé řadě a manžele, druhá skupina je tvořena příbuznými v pobočné řadě (sourozenec, synovec, neter, strýc, teta) a třetí skupina zahrnuje ostatní fyzické a právnické osoby. Právě první a druhá skupina je od této daně osvobozena.

Povinnost k dani darovací vzniká při bezúplatném nabytí majetku na základě právního úkonu nebo v souvislosti s tímto úkonem. Existují situace, kdy je tento druh příjmu od daně osvobozen. Tyto situace jsou v § 10 odst. 3 zákona č. 586/1992 Sb., o dani z příjmů. Jde například o příjem nabytý darem, který je získán příležitostně a jeho hodnota nepřesáhne hranici 15 000 Kč. V tomto případě se nebere ani ohled na to, kdo je dárce.

Jak již bylo zmíněno výše, obě tyto daně byly k 31.12.2013 zrušeny a staly se součástí zákona o daních z příjmů.

Daň z nabytí nemovitých věcí

Tato daň byla upravena zákonným opatřením Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí. Předmětem daně z nabytí nemovitých věcí se rozumí úplatné nabytí vlastnického práva k nemovitosti. Touto nemovitostí se rozumí pozemek, stavba nebo jednotka, která se nachází na území České republiky, dále nemovitost, která je právem stavby nebo spoluvlastnickým podílem na této nemovitosti. Sazba daně z nabytí nemovitých věcí činila od roku 2011 až do jejího zrušení hodnotu 4 % (zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí).

Daň z nemovitých věcí

Tato daň je upravena zákonem č. 338/1992 Sb., Zákon České národní rady

¹⁵ Zákon, kterým se zrušuje zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů, a mění a zrušují další související právní předpisy

o dani z nemovitých věcí. Je tvořena dvěma, relativně samostatnými, částmi, tedy daní z pozemků a daní ze staveb a jednotek (Vančurová 2020).

Předmětem daně z pozemků jsou dle zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, pozemky na území České republiky evidované v katastru nemovitostí. Předmětem daně z pozemků však dle tohoto zákona nejsou například:

- pozemky zastavěné zdanitelnými stavbami v rozsahu zastavěné plochy těchto staveb,
- lesní pozemky, na nichž se nacházejí lesy zvláštního určení a ochranné lesy,
- pozemky, které jsou vodní plochou s výjimkou rybníků sloužících k intenzivnímu a průmyslovému chovu ryb,
- pozemky určené pro obranu ČR.

Předmětem daně ze staveb a jednotek je zdanitelná stavba, a to buď dokončená či užívaná budova dle katastrálního zákona nebo dokončená či užívaná inženýrská stavba¹⁶ nebo zdanitelná jednotka, a to buď dokončená nebo také užívaná (Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí).

Daň z nemovitých věcí však není zahrnuta do příjmů státu, jelikož celá její výše náleží obci, ve které se pozemek, stavba nebo jednotka nachází. Proto tato daň není dále v této práci uváděna.

Daň silniční

Dle zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční jsou předmětem této daně silniční motorová vozidla a jejich přípojná vozidla, která jsou v České republice registrovaná, provozovaná a používaná. Daň se vztahuje na vozidla, která jsou používána k podnikatelské činnosti. Sazba této daně je závislá u osobních automobilů, s výjimkou elektromobilů, na zdvihovém objemu motoru v cm³, přičemž pro zobrazení těchto sazeb byla vytvořena tabulka č. 19.

¹⁶ Jedná se například o věže pro vysílání, stožáry pro hornictví a těžbu, komíny a kouřové kanály pro energetiku.

Tabulka 19: Roční sazba silniční daně u osobních automobilů

Roční sazba daně osobních automobilů	
Objem motoru (v cm ³)	Sazba daně (v Kč)
Do 800	1200
Nad 800 do 1250	1800
Nad 1250 do 1500	2400
Nad 1500 do 2000	3000
Nad 2000 do 3000	3600
Nad 3000	4200

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční

Pokud jde o návěsy, pak sazba daně závisí na součtu největších povolených hmotností na nápravy v tunách a počtu náprav. U ostatních vozidel je sazba závislá na největší povolené hmotnosti v tunách a počtu náprav. Příklad roční sazby daně u návěsů znázorňuje tabulka č. 20.

Tabulka 20: Příklad roční sazby silniční daně u návěsů

Roční sazba daně návěsů		
Počet náprav	Hmotnost (v t)	Sazba daně (v Kč)
1	Do 1	1800
1	Nad 1 do 2	2700
2	Do 1	1800
2	Nad 1 do 2	2400
3	Do 1	1800
3	Nad 1 do 3,5	2400
4 a více	Do 18	6300
4 a více	Nad 18 do 21	7900

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 16/1993 Sb., o dani silniční

Příjmy z této daně však nejsou příjmy státního rozpočtu, ale plynou do takzvaného Státního fondu dopravní infrastruktury (dále jen SFDI), proto se touto daní dále tato práce nezabývá.

Daň z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty, dále jen DPH, je univerzální nepřímou daní, která byla v České republice zavedena od 1. 1. 1993 jako náhrada takzvané daně z obratu. DPH představuje daňovou povinnost, která se mimo osvobození týká všech činností a veškerého dovozu zboží.¹⁷ Vzhledem k tomu, že se Česká republika stala dne 1. května roku 2004 členem Evropské unie, je tato daň upravena zákonem č. 235/2004 Sb. o dani z přidané hodnoty v platném znění (Vančurová, a další, 2020).

Jak již z názvu vyplývá, daň je odváděna z přidané hodnoty zboží či služby. Tuto daň platí každý u většiny zboží a služeb. Princip zdanění spočívá v tom, že plátce daně je povinen z poskytnutí zboží či služby, které podléhá zdanění, daň přiznat a odvést příslušnému finančnímu úřadu.

V současnosti, tedy v roce 2021, zákon č. 253/2004 Sb. Zákon o dani z přidané hodnoty stanovuje 3 základní sazby daně z přidané hodnoty, přičemž jsou v něm také uvedeny jednotlivé služby a zboží, které přísluší dané sazbě. V tabulce číslo 21 je znázorněn vývoj sazeb daně z přidané hodnoty v jednotlivých letech, konkrétně od roku 1993 až do roku 2021.

Tabulka 21: Vývoj sazeb DPH 1993-2021

Rok	Sazba (v %)		
	Základní	1. Snížená	2. Snížená
1993 - 1994	23	5	-
1995 - 2004	22	5	-
2004 - 2007	19	5	-
2008 - 2009	19	9	-
2010 - 2011	20	10	-
2012	20	14	-
2013 - 2014	21	15	-
2015 - dodnes	21	15	10

Zdroj: Daňová a právní kancelář, 2021

Z výše uvedené tabulky je patrné, že od roku 1993 docházelo k pozvolnému snižování základní sazby DPH, která byla nejnižší mezi lety 2004–2009, kdy představovala hodnotu zdanění 19 %. Právě v roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do Evropské unie, došlo nejspíše k nejrozsáhlejší změnám v oblasti DPH. Došlo totiž k převedení

¹⁷ Osvobození znamená, že plátce není povinen uplatnit daň na výstupu.

velkého množství zboží a služeb do základní sazby daně. Jednalo se zejména o telefonní služby, právní služby nebo také o zcela obyčejné věci jakou je toaletní papír. První snížená sazba se od roku 1993 do roku 2007 neměnila a činila 5 %. V závislosti na ekonomické krizi roku 2008 začaly sazby růst, a to zejména sazba první snížená, která od roku 2007 vzrostla nejprve na dvojnásobek, tedy na hodnotu 10 % a v porovnání se současností je její hodnota dokonce trojnásobná. Důvodem růstu obou sazeb v roce 2010 bylo přijetí tzv. Janotova balíčku úsporných opatření, která vedla ke zvýšení daňových sazeb také u jiných daní, například daně z nemovitostí nebo daní spotřebních. V roce 2015 došlo k zásadní změně v oblasti sazeb DPH, a sice že byla zavedena zcela nová snížená sazba, respektive 2. snížená sazba ve výši 10 % a platí dodnes. Tato sazba se vztahuje zejména na léky, knihy nebo dětskou výživu.

Velkou změnu přinesla také pandemie koronaviru, která započala v prvním čtvrtletí roku 2020. Tato změna se týkala snížení sazby daně z přidané hodnoty u mnoho druhů zboží, respektive vybrané zboží či služba, která do 1. května 2020 podléhala sazbě základní či první snížené byla následně převedena do sazby druhé snížené. Příkladem jsou mapy, omalovánky nebo vodné a stočné, které původně podléhaly sazbě 15 %, dále opravy obuvi a kožených výrobků, které byly zdaňovány původně 21% sazbou, přičemž tato změna zatím platí i nadále (Žurovec, 2020).

Spotřební daně

Spotřební daně představují již od svého vzniku významný zdroj příjmů státního rozpočtu. Jedná se o daně nepřímé a jsou uplatňovány právě z důvodu velkého přínosu pro státní pokladnu. Jde ale také o důvody zdravotní či ekologické, neboť se často jedná o výrobky, jejichž spotřeba negativně ovlivňuje zdravotní stav obyvatel nebo působí nepříznivě na životní prostředí. V rámci Evropské unie jsou spotřební daně harmonizovány. Na základě směrnic EU je pevně stanoveno, co musí být povinně předmětem spotřebních daní, a co lze od této daně naopak osvobodit. Tyto podmínky a veškeré povinnosti spojené se spotřebními daněmi upravuje od roku 2004 zákon č. 353/2003 Sb., Zákon o spotřebních daních. (Vančurová, 2020).

Zmíněný zákon, který vzešel v účinnost v roce 2004 nahradil zákon č. 587/1992 Sb., zákon o spotřebních daních, a to z důvodu snahy o harmonizaci spotřebních daní v rámci Evropské unie, do které Česká republika vstoupila právě v roce 2004. Harmonizace je zajištěna na základě použití jednotného celního sazebníku a sazby daní

jsou harmonizovány stanovením minimálních výší těchto sazeb. Maximální hodnoty sazeb však nejsou nijak omezeny (Boháč, 2013).

Jako příklad lze použít bezolovnatý benzín¹⁸ užívaný jako pohonná hmota, jehož minimální sazba v rámci Evropské unie činí celkem 359 eur za 1000 litrů. Pokud je to přepočítáno dle aktuálně platného kurzu (9. únor 2022), který činí 24,38 Kč/euro, pak minimální sazba daně na 1 litr bezolovnatého benzínu činí 8,75 Kč. V České republice je však tato sazba na hodnotě 12,84 Kč/litr. Benzín je pohonná hmota, která podléhá spotřební dani z minerálních olejů, přičemž je této dani věnována následující kapitola.

Daň z minerálních olejů

Jak již z názvu vyplývá, předmětem daně jsou minerální oleje. Dle zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních se jedná například o motorové benzíny, letecké pohonné hmoty, střední oleje a těžké plynové oleje, dále těžké topné oleje, odpadní oleje, zkapalněné ropné plyny nebo zkapalněný bioplyn. Sazba daně je závislá na tzv. kódu nomenklatury¹⁹, kterému dále přísluší jednotlivé podskupiny. Každá tato podskupina má svou vlastní hodnotu sazby daně. Pro lepší přehlednost je sestavena tabulka č. 22.

Tabulka 22: Příklad sazeb spotřební daně z minerálních olejů

Kód nomenklatury	Text (podskupina)	Sazba daně
2710	motorové benzíny, ostatní benzíny a letecké pohonné hmoty benzínového typu dle § 45 odst. 1 písm. a) s obsahem olova do 0,013 gramů na litr včetně	12 840 Kč/1000 litrů (12,84 Kč/litr)
	motorové benzíny, ostatní benzíny a letecké pohonné hmoty benzínového typu dle § 45 odst. 1 písm. a) s obsahem olova nad 0,013 gramů na litr	13 710 Kč/1000 litrů (13,71 Kč/litr)

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 353/2003 Sb., zákon o spotřebních daních

Nejvyšší podíl na spotřební dani z minerálních olejů mají spotřební daně z pohonných hmot (dále jen PHM), kterými se rozumí benzín a nafta. Hodnoty těchto

¹⁸ Motorové benzíny, ostatní benzíny a letecké pohonné hmoty benzínového typu s obsahem olova do 0,013 g/l včetně. Naopak olovnatý benzín je charakteristický pro motorové benzíny, ostatní benzíny a letecké PHM benzínového typu s obsahem olova nad 0,013 g/l.

¹⁹ Představuje kódovací systém EU.

sazeb se od roku 2011 doposud (2021) nezměnily. Výnosy z této daně jsou příjmem státního rozpočtu, avšak 9,1 % z těchto celostátních hrubých výnosů je odváděna do SFDI (Zákon č. 243/2000 Sb., zákon o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům).

Daň z lihu

Dle zákona o spotřebních daních je předmětem daně z lihu líh (etanol) včetně neodděleného lihu, který vznikl kvašením, je obsažený v jakýchkoli výrobcích, pokud nejde o výrobky uvedené pod kódy nomenklatury 2203 (pivo ze sladu), 2204 (víno z čerstvých hroznů, včetně vína obohaceného alkoholem, vinný mošt jiný než čísla 2009), 2205 (vermut²⁰ a ostatní víno z čerstvých hroznů, připravené pomocí aromatických bylin nebo jiných aromatických látek), 2206 (ostatní kvašené nápoje, směsi kvašených nápojů a směsi kvašených nápojů s nealkoholickými nápoji, jinde neuvedené ani nezahrnuté), pokud celkový obsah lihu v těchto výrobcích činí více než 1,2 % objemových etanolu.“ Dále je předmětem daně také líh obsažený ve výrobcích nomenklatury 2204, 2205 a 2206, pokud celkový obsah tohoto lihu v těchto výrobcích činí více než 22 % objemových etanolu. Vývoj sazby daně z lihu znázorňuje tabulka č. 23.

Tabulka 23: Vývoj sazeb daně z lihu v období od roku 2011-2020

Kód nomenklatury	Text	Sazba v období (v Kč/hl etanolu)		
		2011-2013	2014-2019	2020-2021
2207	líh obsažený ve výrobcích uvedených pod kódem 2207	28 500	28 500	32 250
2208	líh obsažený ve výrobcích uvedených pod kódem 2208 s výjimkou ovocných destilátů z pěstitelského pálení do 30 litrů etanolu pro 1 pěstitele za 1 výrobní období dle zákona o lihu	14 300	28 500	32 250
	líh obsažený v ovocných destilátech z pěstitelského pálení do 30 litrů etanolu pro 1 pěstitele za 1 výrobní období dle zákona o lihu		14 300	16 200
Ostatní	líh obsažený ve výrobcích uvedených pod ostatními kódy nomenklatury kromě 2207 a 2208	-	28 500	32 250

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 353/2003 Sb., zákon o spotřebních daních

²⁰ Fortifikované (dolihované) víno.

Od roku 2011 do roku 2013 byly sazby daně neměnné. V roce 2014 došlo v zákoně k upřesnění pěstitelského pálení, aby bylo zamezeno daňovým únikům způsobeným obcházením zákona. Značná změna byla zaznamenána v roce 2020, kdy sazby daně z lihu vzrostly o necelých 12 %, což bylo způsobeno fiskální politikou státu, který ve snaze zvýšit příjmy státního rozpočtu, zvedl sazby právě spotřebních daní (Zeman, 2021).

Daň z piva

Předmětem daně z piva je dle zákona č. 353/2003 Sb., zákon o spotřebních daních výrobek uvedený pod příslušným kódem nomenklatury, který obsahuje více než 0,5 % objemových alkoholu. Sazba daně je členěna na základní a sníženou, přičemž snížená sazba daně je platná pro malé nezávislé pivovary za 1 hektolitr a každé celé hmotnostní procento extraktu původní mladiny. Tyto malé nezávislé pivovary se dělí dle velikosti roční výroby v hektolitrech do pěti skupin, které zobrazuje tabulka č.24.

Tabulka 24: Sazby daně z piva v letech 2011-2020

Období	Sazba daně v Kč/hl za každé celé hmotnostní procento extraktu původní mladiny					
	2011-2020	Základní sazba	Snížené sazby pro malé nezávislé pivovary			
Velikostní skupina dle výroby v hektolitrech ročně						
do 10 000 včetně			nad 10 000 do 50 000 včetně	nad 50 000 do 100 000 včetně	nad 100 000 do 150 000 včetně	nad 150 000 do 200 000 včetně
32,00 Kč		16,00 Kč	19,20 Kč	22,40 Kč	25,60 Kč	28,80 Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 353/2003 Sb., zákon o spotřebních daních

Z tabulky č. 24 lze vidět, že výše sazby daně je závislá na velikosti výroby v hektolitrech. Pokud pivovar přesahuje svou výrobou hranici 200 000 hl, pak je na jeho výrobek vztažena již základní sazba daně, tedy 32,00 Kč/hl.

Daň z vína a meziproduktů

Zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních dále definuje předmět daně z vína a meziproduktů, kterým se tedy rozumí vína a fermentované nápoje a meziprodukty obsahující více než 1,2 % objemových alkoholu, ale nejvýše však 22 % objemových alkoholu. Tato vína jsou dále členěna na šumivá a tichá, která jsou blíže specifikována dle § 93 odst. 2 a 3 zákona o spotřebních daních. Základ daně

tvoří množství vína či meziproduktů uvedené v hektolitrech, přičemž sazba daně je závislá na druhu výrobku a je znázorněna v tabulce č. 25 ze které je patrné, že u šumivých vín a meziproduktů není ve výši sazby zaznamenán rozdíl, zatímco sazba daně u tichého vína je nulová.

Tabulka 25: Vývoj sazby daně z vína a meziproduktů v letech 2011-2020

Sazby daně z vína a meziproduktů		
Období	Druh	Sazba daně
2011-2020	Šumivá vína	2 340 Kč/hl
	Tichá vína	0 Kč/hl
	Meziprodukty	2 340 Kč/hl

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 353/2003 Sb., zákon o spotřebních daních

Daň z tabákových výrobků

Předmět daně z tabákových výrobků je opět vymezen zákonem č. 353/2003 Sb., zákon o spotřebních daních. Rozumí se jím tabákové výrobky jako cigarety, doutníky, cigarillos²¹ a tabák ke kouření. Základ daně je rozdělen na dvě složky, přičemž první složka je základní pevná část, kde jednotkou jsou kusy nebo kilogramy a druhá složka je částí procentní, kde základ daně představuje cena pro konečného spotřebitele, zatímco u ostatních tabákových výrobků je použita pouze pevná část sazby daně. Zákonem je také u cigaret stanovena minimální cena za kus, jak lze vidět v tabulce č. 26.

Tabulka 26: Vývoj sazby daně z cigaret v letech 2011-2020

Vývoj sazby daně z cigaret 2011-2020			
Rok	Sazba daně		
	Procentní část (v %)	Pevná část (v Kč/ks)	Minimální (v Kč/ks)
2011	28	1,07	2,01
2012	28	1,12	2,1
2013	27	1,16	2,18
2014	27	1,19	2,25
2015	27	1,29	2,37
2016	27	1,39	2,52
2017	27	1,42	2,57
2018-2019	27	1,46	2,63
2020	30	1,61	2,9

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 353/2003 Sb., zákon o spotřebních daních

²¹ Druh doutníků.

Obecným cílem neustálého zvyšování sazeb daně z tabákových výrobků, zejména daně z cigaret, je snaha o snížení spotřeby těchto výrobků, neboť jejich užívání má neblahý vliv na zdraví člověka. V současné době (2021) je však zvyšování spotřební daně cíleno na zvýšení příjmů do státního rozpočtu, neboť pandemie koronaviru, která započala v roce 2019, způsobila výrazné snížení příjmů, zejména daňových, a to v závislosti na snížení či prominutí některých daňových povinností. Příkladem je prominutí úroku z prodlení u DPH, prominutí vybraných správních poplatků či daně z příjmů u studentů vykonávajících pracovní povinnost v nemocnici, dále také vyplácení kompenzačních bonusů podnikatelům (Ministerstvo financí České republiky, 2021).

Ekologické daně

V souladu se směrnicí Evropské unie²² jsou v České republice od začátku roku 2008 uvalovány na základě zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ekologické daně ze spotřeby, které zatěžují energetické produkty. Smyslem těchto daní je snížení spotřeby energie a s tím související také snížení emisí CO₂. Mezi ekologické daně se řadí daň ze zemního plynu a dalších plynů, daň z pevných paliv a daň z elektřiny (Kubátová, 2018).

Daň ze zemního plynu a dalších plynů

Předmětem této daně jsou plyny určené pro pohon motorů, výrobu tepla a další použití, kterým se rozumí například použití pro stacionární motory či pro stroje užívané při stavbách (Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů).

V tabulce č. 27 je znázorněn vývoj sazby této daně od roku 2011 až do roku 2020, přičemž je patrné, že se za uvedené období mění pouze sazba daně zemního plynu, která vzrostla vždy dvojnásobně, tedy přesně o 100 %, s výjimkou roku 2020, kdy tato sazba vzrostla o 97 %.

²² Směrnice 2003/96/ES.

Tabulka 27: Vývoj sazby daně ze zemního plynu a dalších plynů v letech 2011-2020 (v Kč/MWh)

Vývoj sazby daně ze zemního plynu a dalších plynů (v Kč/MWh)			
Období	Druh plynu		
	Svítiplyn, vodní plyn, generátorový plyn a podobné plyny, kromě ropných plynů a ostatních plynných uhlovodíků	Zemní plyn v plynném i zkapalněném stavu	Plyn pro výrobu tepla, určený k použití, nabízený k prodeji nebo používaný pro stacionární motory, při stavbách
2011	264,80	0	30,60
2012-2014		34,20	
2015-2017		68,40	
2018-2019		136,80	
2020		264,80	

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů

Daň z pevných paliv

Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů vymezuje předmět této daně, kterým se konkrétně rozumí černé a hnědé uhlí, brikety a koks. Pokud jsou tato paliva určena k prodeji či k použití pro výrobu tepla, pak podléhají dani z pevných paliv. Sazba této daně je pevně stanovená a neměnná již od roku 2008 a činí 8,50 Kč/GJ spalného tepla v původním vzorku.

Daň z elektřiny

Tato daň se vztahuje na elektrickou energii, přičemž základ daně představuje množství elektřiny v megawatthodinách (MWh) a její sazba činí 28,30 Kč/MWh taktéž již od počátku roku 2008 (Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů).

Clo

Clo nebo také celní poplatek je uvalován pouze na dovážené zboží, což představuje základní odlišnost od ostatních daní. Z právního hlediska proto clo není daní, nicméně z hlediska ekonomického je dovážené zboží předmětem daně, která je nazývána clem. Základem pro výpočet cla je tedy celní hodnota²³, která je určována při dovozu zboží. Sazba cle je relativní, tedy stanovená jako % ze základu daně a diferencovaná dle druhu a původu zboží (Vančurová, 2021).

²³ Cena, která byla nebo má být za zboží skutečně zaplácena (Boháč, 2013)

Celní sazba je uvalena dle přímo použitelného předpisu Evropské unie, kterým se rozumí například nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013 – Celní kodex Unie. Tento kodex představuje zároveň základní právní normu pro clo, která definuje způsob a postup vyměření cla. Další právní normou upravující clo je Zákon č. 242/2016 Sb., celní zákon. V neposlední řadě má Česká republika povinnost řídit se společným celním sazebníkem TARIC, který představuje kombinaci zařazení zboží v nomenklaturách a celních sazeb, jež se na příslušné třídy vztahují.

Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

Sociální zabezpečení je uceleným a více či méně odděleným systémem, který zahrnuje jak příjmovou stranu, tu představuje pojistné na sociální zabezpečení, tak i komplikovaný dávkový systém. Každá platba sociálního pojistného navazuje na určitý okruh dávek, tudíž i na potenciální nároky toho, kdo platí, tedy na koho se ochrana vztahuje. Pojistné na sociální zabezpečení má však z ekonomického hlediska daňový charakter, protože účast na něm je povinná, není rozhodnutím subjektu, zda si pojistnou ochranu zaplatí či se bez ní obejde (Vančurová, 2021).

Platby pojistného vybírá Česká správa sociálního zabezpečení (ČSSZ) v souladu se zákonem č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Tyto platby představují příjem státního rozpočtu a zahrnuje platby na nemocenské pojištění, důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Povinnost platit pojistné se vztahuje na zaměstnavatele, zaměstnance účastné nemocenského pojištění, osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) a osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění. Podle toho, kdo odvádí pojistné, je stanovena příslušná sazba pojistného (Česká správa sociálního zabezpečení, 2021).

Přehled a vývoj těchto sazeb přehledně znázorňují tabulky č. 28, 29 a 30.

Tabulka 28: Sazby pojistného v letech 2011-2012 (v %)

Subjekt	Pojištění		Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti
	Důchodové	Nemocenské	
Zaměstnavatel	21,5	2,3	1,2
Zaměstnanec	6,5	-	-
OSVČ	28	1,4	1,2
Osoba dobrovolně účastná	28	-	-

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

V roce 2013 je vidět, že byla zvýšena sazba nemocenského pojištění u osoby samostatně výdělečně činné, a to o 0,9 %. Sazby zůstaly od tohoto roku neměnné, a to až do června roku 2019 včetně.

Tabulka 29: Sazby pojistného v období 2013-6/2019 (v %)

Subjekt	Pojištění		Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti
	Důchodové	Nemocenské	
Zaměstnavatel	21,5	2,3	1,2
Zaměstnanec	6,5	-	-
OSVČ	28	2,3	1,2
Osoba dobrovolně účastná	28	-	-

Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

Od července roku 2019 byly zavedeny nižší sazby nemocenského pojištění, a to jak u zaměstnavatele, tak i u osoby samostatně výdělečně činné. K tomuto snížení došlo na základě zákona č. 32/2019 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dle tohoto zákona došlo totiž ke dni 1.7.2019 ke zrušení takzvané karenční doby, po kterou se v případě dočasné pracovní neschopnosti neposkytuje osobě v zaměstnaneckém nebo služebním poměru náhrada mzdy nebo platu, popřípadě plat či jiný příjem. Snížení sazby na nemocenské pojištění má sloužit jako určitá kompenzace právě za zrušení této karenční doby (Lišková, 2019).

Tabulka 30: Sazby pojistného v období 7/2019-12/2020 (v %)

Subjekt	Pojištění		Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti
	Důchodové	Nemocenské	
Zaměstnavatel	21,5	2,1	1,2
Zaměstnanec	6,5	-	-
OSVČ	28	2,1	1,2
Osoba dobrovolně účastná	28	-	-

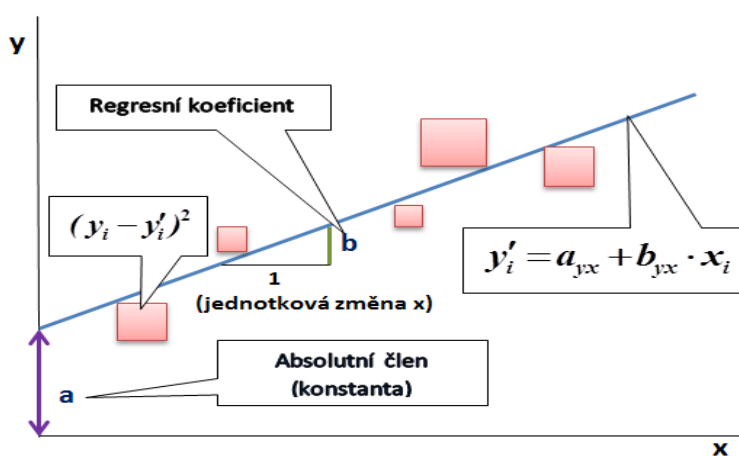
Zdroj: vlastní zpracování dle zákona č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti

3.4 Jednoduchá lineární regrese a korelace

Korelační a lineární regresní analýza jsou nejběžněji používané techniky pro kvantifikaci asociace mezi dvěma číselnými proměnnými. Jednoduchá lineární regrese umožňuje vyjádřit závislost jedné kvantitativní proměnné y (závislé) na jiné kvantitativní proměnné x (nezávislé), což je zároveň také cílem této analýzy (Hazra, a další, 2016).

Pro lepší představu je na následujícím obrázku č. 3 graficky znázorněna jednoduchá lineární regrese.

Obrázek 3: Grafické znázornění jednoduché lineární regrese

Zdroj: Svatošová, a další, 2020

a = absolutní člen, konstanta – udává počátek průběhu závislosti

b = regresní koeficient – udává sklon přímky a vyjadřuje průměrnou změnu závisle proměnné při jednotkové změně nezávisle proměnné

čtverce = rezidua – reziduální odchylky na druhou, jež udávají rozdíl mezi skutečností a vyrovnanou hodnotou

Závislost mezi kvantitativními proměnnými může být přímá či nepřímá. Pokud jde o závislost přímou, jsou hodnoty regresního koeficientu kladné, tzn. že pokud roste hodnota nezávisle proměnné x o jednotku, pak roste hodnota závisle proměnné y o hodnotu regresního koeficientu. Nepřímá závislost je charakteristická zápornými hodnotami regresního koeficientu, tedy že pokud roste hodnota nezávisle proměnné x o jednotku, pak klesá hodnota závisle proměnné y o hodnotu regresního koeficientu.

Aby bylo možné kvantifikovat sílu lineárního vztahu mezi párovými proměnnými, je pro tuto kvantifikaci použita technika korelace, přičemž danou sílu lineárního vztahu

vyjadřuje korelační koeficient. Pokud jsou obě proměnné x a y normálně rozděleny²⁴, znamená to, že závislost mezi proměnnými je přímá, tzn. pokud roste inkaso z daní, roste také celkové inkaso státního rozpočtu. V závislosti na normálním rozdělení se vypočítá Pearsonův korelační koeficient r . Síla závislosti, respektive korelace, může být opět přímá či nepřímá, a to v závislosti na kladné či záporné hodnotě regresního a korelačního koeficientu. Pro přímou korelaci tedy platí, že regresní i korelační koeficient dosahuje kladných hodnot, zatímco u nepřímé korelace je tomu přesně naopak (Hošková, a další, 2013).

Pro účely praktické části práce je žádoucí zmínit takzvaný koeficient růstu známý také jako tempo růstu. Dle Hoškové (2013) se tím rozumí relativní postupná změna hodnot v časové řadě. Jinými slovy udává, o kolik procent se změnila hodnota v roce t (současný rok) oproti roku $t-1$ (předchozí rok). Výpočet sestává z následujícího vzorce:

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \quad (1)$$

kde

k_t je koeficient růstu;

y_t je hodnota v roce t ;

y_{t-1} je hodnota v roce $t-1$ (hodnota v předchozím roce).

Zdroj: Hošková (2013)

Pro účely této práce slouží koeficient růstu pro meziroční srovnání hodnot daňových příjmů a příjmů státního rozpočtu.

²⁴ Součet či aritmetický průměr většího počtu libovolných vzájemně nezávislých náhodných veličin se podobá normálně rozdělené náhodně veličině.

4 Vlastní práce

V této části práce jsou jednotlivé kapitoly zaměřeny na popis a grafické znázornění vývoje příjmů z jednotlivých daní v letech 2011 až 2020 a změny daňových sazeb v tomto období. V kapitolách 4.2 a 4.3 jsou dále zahrnuty a graficky znázorněny vývoje jednotlivých daní na celkových příjmech státního rozpočtu, ale také na všech daňových příjmech. Nutno podotknout, že hodnoty inkasa všech daní jsou uvedeny včetně pojistného, neboť toto pojistné mezi daňové příjmy patří, viz kapitola 3.3.4 – Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti. Následně je zhodnocen a popsán podíl daňových příjmů na celkových příjmech státního rozpočtu České republiky. V závěru této části práce je vypočítána míra závislosti příjmů státního rozpočtu na výběru daní.

4.1 Vývoj a zhodnocení příjmů z jednotlivých daní

4.1.1 Daň z příjmů fyzických osob

V tabulce č. 31 a v grafu č. 2 je zobrazen vývoj inkasa daně z příjmu fyzických osob od roku 2011 do roku 2020. Z grafu lze velmi dobře vidět rostoucí trend příjmů z DPFO od roku 2011 až do roku 2019, ve kterém je zároveň vykázána nejvyšší hodnota tohoto inkasa. Lze tedy říci, že se změny zmíněné v kapitole 3.3.4 projeví jako pozitivní. Nejvyšší meziroční nárůst byl zaznamenán v roce 2019, kdy hodnota tohoto roku byla o 17 981 mil. Kč vyšší než hodnota příjmů v roce 2018. Na příjem státního rozpočtu z DPFO měl pozitivní vliv ekonomický růst, který pozitivně ovlivnil růst platů a mezd, a to jak ve veřejném, tak soukromém sektoru, a který byl dále podporován nízkou mírou nezaměstnanosti, která se v roce 2019 pohybovala kolem 2 %. Dalším pozitivním vlivem bylo zvýšení minimální mzdy a solidární daně.

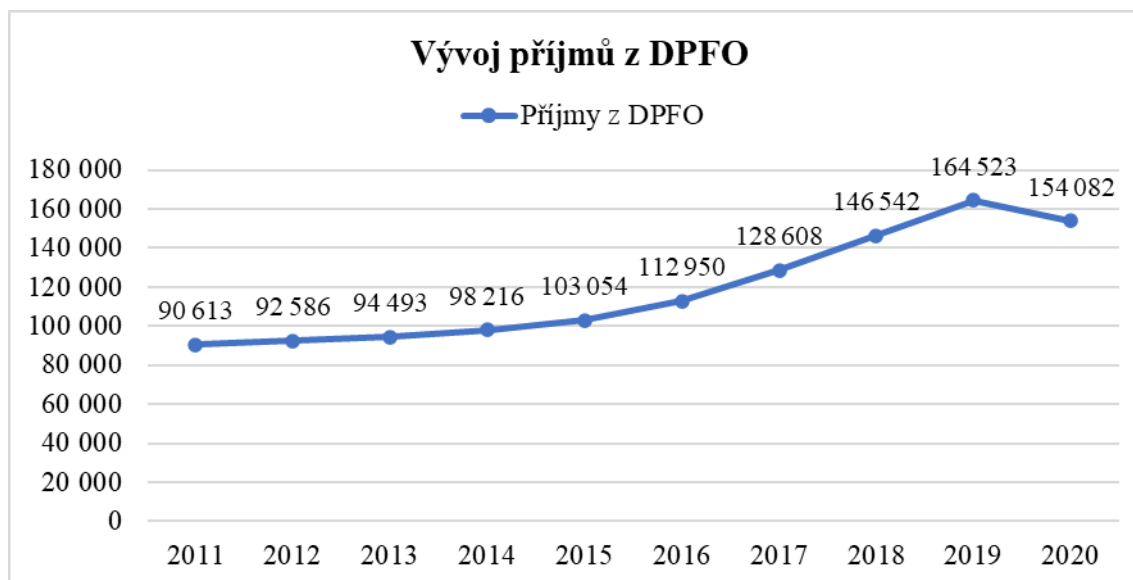
Tabulka 31: Vývoj příjmů z DPFO v letech 2011-2020 v mil. Kč

Vývoj příjmů z DPFO (v mil. Kč)					
Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy z DPFO	90 613	92 586	94 493	98 216	103 054
Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Příjmy z DPFO	112 950	128 608	146 542	164 523	154 082

Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

Jak lze vidět z grafu č. 2 největší zlom v příznivém růstu nastal v roce 2020, kdy inkaso z DPFO pokleslo o více než 10 miliard Kč. Tento pokles byl zapříčiněn pandemií koronaviru, která zasáhla ekonomiky celého světa. Snaha zmírnit šíření koronaviru vedla k mnoha opatřením, která měla negativní dopad na příjem státního rozpočtu. Šlo například o vyšší počet zaměstnanců na ošetřovném, nižší mzdy a platy zaměstnanců z důvodu překážek ze strany zaměstnavatele právě v důsledku koronavirových opatření (například uzavírání stravovacích zařízení), dále prominutí zálohy na daň z příjmů na zdaňovací období od 15.10.2020 do 15.12.2020, přičemž je tedy zřejmé, že to zapříčinilo pokles těchto příjmů, a to v hodnotě 44 milionů Kč v rámci státního rozpočtu.

Graf 2: Vývoj příjmů z DPFO v letech 2011-2020 v mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.2 Daň z příjmů právnických osob

Vývoj inkasa daně z příjmů právnických osob je zaznamenán v tabulce č. 32 a grafu č. 3. Zejména z grafu jsou dobře vidět změny v tomto vývoji. Nelze přehlédnout výrazný nárůst inkasa DPPO mezi lety 2011 a 2012. Tento nárůst způsobily dle Státního závěrečného účtu (dále jen SZÚ) za rok 2012 legislativní změny zákona č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmů, které spočívaly ve zrušení osvobození příjmů úrokových spořitelních a úvěrních družstev, dále například omezení vlivu mimořádných daňových odpisů a zkrácené doby nájmu u smluv o finančním leasingu. Naopak negativní dopad na inkaso této daně mělo v roce 2012 zvýšení limitu pro odečet darů od základu daně z původních 5 % až na 10 %. To však nezabránilo výraznému růstu způsobenému

převahou pozitivních činitelů působících na inkaso daně z příjmů právnických osob (SZÚ, 2012).

Tabulka 32: Vývoj příjmů z DPPO v letech 2011-2020 v mil. Kč

Vývoj příjmů z DPPO (v mil. Kč)					
Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy z DPPO	82 296	89 191	81 483	89 373	99 570
Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Příjmy z DPPO	111 188	115 187	117 455	123 455	108 371

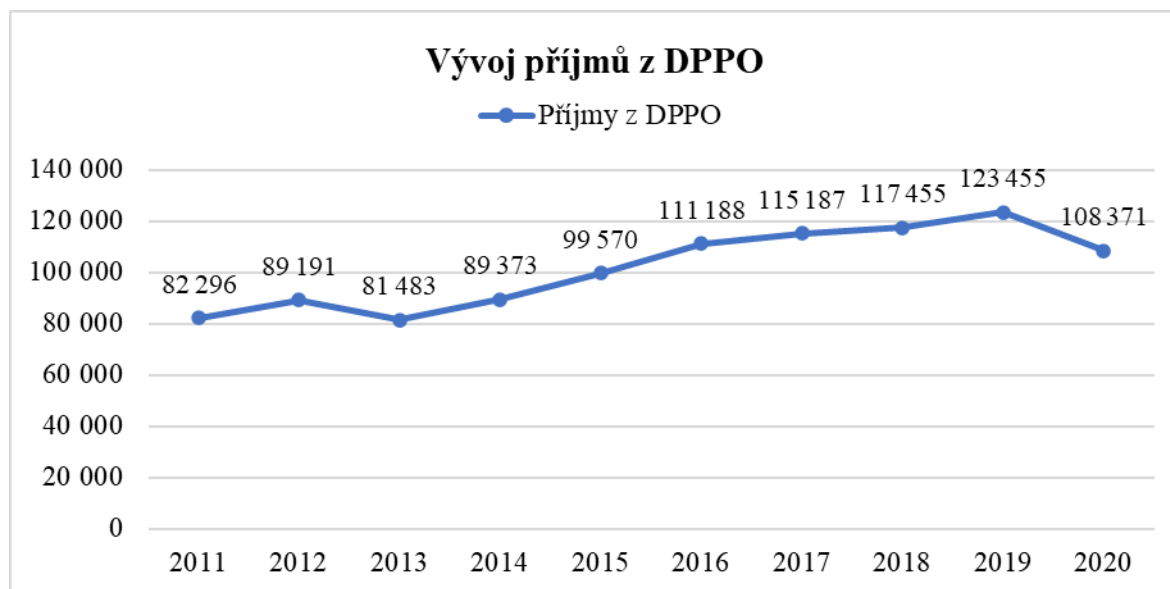
Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

Příznivý růst inkasa netrval příliš dlouho, jelikož v roce 2013 se tyto příjmy propadly téměř o 8 miliard Kč. To bylo způsobeno především zhoršením hospodářského vývoje u některých významných daňových subjektů, jejichž předmětem činnosti je převážně výroba, přenos a rozvod elektrické energie, stavební výroba a výroba motorových vozidel. Toto zhoršení bylo důvodem k podání žádostí o stanovení nižších záloh na daň za zdaňovací období započatá v roce 2013, splatná v roce 2014 (SZÚ, 2013).

Od roku 2014 mělo inkaso DPPO rostoucí trend, a to až do roku 2019, přičemž nejvyšší meziroční nárůst byl v tomto intervalu zaznamenán v roce 2016, kdy státní rozpočet České republiky inkasoval z daně z příjmů právnických osob o 11,6 mld. Kč více oproti roku 2015. Toto inkaso představovalo nejvyšší inkaso za posledních 8 let, tedy od doby hospodářské krize v roce 2008. Příčinou vysokého objemu příjmů z DPPO bylo vysoké tempo ekonomického růstu, ale také mnohem větší důraz kladený na kontrolní činnost proti daňovým únikům. Další výrazný růst je zřetelný v roce 2019, kdy bylo vybráno o 6 mld. Kč více než v roce předešlém. Na meziroční nárůst objemu inkasa měl vliv předešlý ekonomicky úspěšný rok, tedy rok 2018, a dále pokračující ekonomická stabilita, která však poté netrvala dlouho. Jak lze vidět z grafu č. 3 zvrát nastal již následující rok. V roce 2020 poklesly příjmy z DPPO o více než 15 miliard Kč. Tento výrazný pokles souvisel s propadem ekonomiky, který byl dále doprovázen dalšími negativními jevy, a to právě v souvislosti s již zmíněnou celosvětovou pandemií koronaviru a se šířením nemoci COVID-19. Dle SZÚ pro rok 2020 mělo na propad vliv konkrétně plošné zrušení červnové zálohy na DPPO, přestože část poplatníků tuto zálohu přesto uhradila, nestačilo to však zmírnit dopad chybějících záloh, dále zavedení institutu

zpětného uplatnění ztráty, přičemž tento institut nebyl prakticky využit, dále individuální žádosti o stanovení záloh jinak, přičemž plánovaný výpadek příjmů měl činit 18 mld. Kč, nicméně skutečný výpadek představoval „pouze“ 10,3 mld. Kč.

Graf 3: Vývoj příjmů z DPPO v letech 2011-2020 v mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

4.1.3 Majetkové daně

Vývoj majetkových daní byl v posledních letech poněkud nevyzpytatelný. O tom vypovídá tabulka č. 33, ale ještě přehledněji to lze vyzorovat z grafu č. 4.

Tabulka 33: Vývoj příjmů z majetkových daní v letech 2011-2020 v mil. Kč

Vývoj příjmů z majetkových daní (v mil. Kč)					
Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Příjem	11 718	11 099	9 078	9 418	6 789
Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Příjem	12 532	12 580	13 635	13 875	2 802

Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

Z grafu č. 4 lze velmi přehledně vidět kolísavost inkasovaných majetkových daní v období posledních deseti let. Od roku 2011 výběr majetkových daní klesal, přičemž velký propad byl zaznamenán v inkasu roku 2015, kdy se příjmy z těchto daní propadly v meziročním srovnání o 2 629 mil. Kč. Tento pokles zapříčinily vratky darovací daně, které byly uskutečněny na základě rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství, které dle

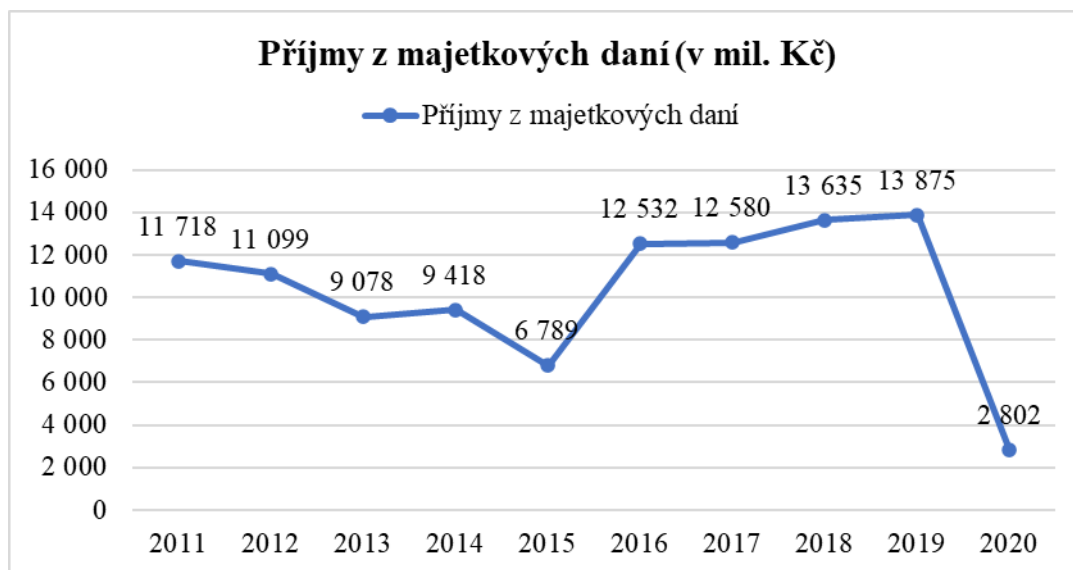
Státního závěrečného účtu 2015 „postupovalo na základě rozsudku Nejvyššího správního soudu č.j. 1 Afs 6/2013 – 184 ze dne 9.7.2015 v případech řešení opravných prostředků proti platebním výměrům na daň darovací z bezúplatného nabytí povolenek na emise skleníkových 29 plynů pro výrobu elektřiny (sazba 32 %). V roce 2015 byla daňovým subjektům z tohoto titulu vrácena celková částka 4 456 mil. Kč“. Další příčinou tohoto poklesu byla transformace daně dědické a daně darovací do právní úpravy daně z příjmů.

Následoval rok 2016 a s ním také prudký nárůst inkasa z majetkových daní, a to až o 5 743 mil. Kč, který byl způsoben zejména vysokým inkasem daně z nabytí nemovitých věcí, která vzrostla oproti roku 2015 o 15 %.

V následujících letech příjmy z majetkových daní pozvolně rostly, a to až do roku 2020, ve kterém nastal zatím největší propad těchto příjmů, a to o 11 073 mil. Kč, respektive o 79,8 %. Svůj podíl na tom měla daň z převodu nemovitostí, která meziročně klesla o 21 mil. Kč, nicméně to je důsledkem zrušení zákona o trojdani k 31.12.2013. Od roku 2014 dochází k minimalizaci výnosů z této daně, ale také daně dědické a darovací, neboť se tento výběr vztahuje pouze na úplatné převody a přechody nemovitostí uskutečněné do 31.12.2013. Daň z převodu nemovitosti byla nahrazena právě daní z nabytí nemovitých věcí, která měla na propadu inkasa majetkových daní největší podíl, a to v důsledku opatření zavedených v rámci pandemie spojené s nemocí Covid-19. Tato opatření spočívala právě v prominutí příslušenství daně, zálohy na daň a správního poplatku z důvodu mimořádné situace.

Nakonec byla v závislosti na trvající pandemii daň z nabytí nemovitých věcí s účinností od 26.9.2020 úplně zrušena, čímž byl způsoben významný výpadek příjmů spojených právě s touto daní.

Graf 4: Vývoj příjmů z majetkových daní v letech 2011-2020 v mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle Monitor (2011-2020)

Právě daň z nabytí nemovitých věcí má na celkových příjmech z majetkových daní nejvyšší podíl, který byl v období posledních deseti let téměř 100 %. Výjimkou byly roky 2011, 2012 a 2013, kdy byly do majetkových daní řazeny dále ještě daň darovací a dědická, a tak podíl daně z nabytí nemovitých věcí (dříve z převodu nemovitosti) na majetkových daních dosahoval hodnot v rozmezí 63-69 %.

4.1.4 Daň z přidané hodnoty

V tabulce číslo 34 je znázorněn vývoj inkasa daně z přidané hodnoty v milionech korun, a to od roku 2011 až do roku 2020.

Tabulka 34: Vývoj příjmů z DPH v letech 2011-2020 v mil. Kč

Vývoj příjmů z DPH (v mil. Kč)					
Rok	2011	2012	2013	2014	2015
Příjmy z DPH	191 894	199 714	219 964	230 245	236 632
Rok	2016	2017	2018	2019	2020
Příjmy z DPH	245 479	265 957	278 977	291 318	287 855

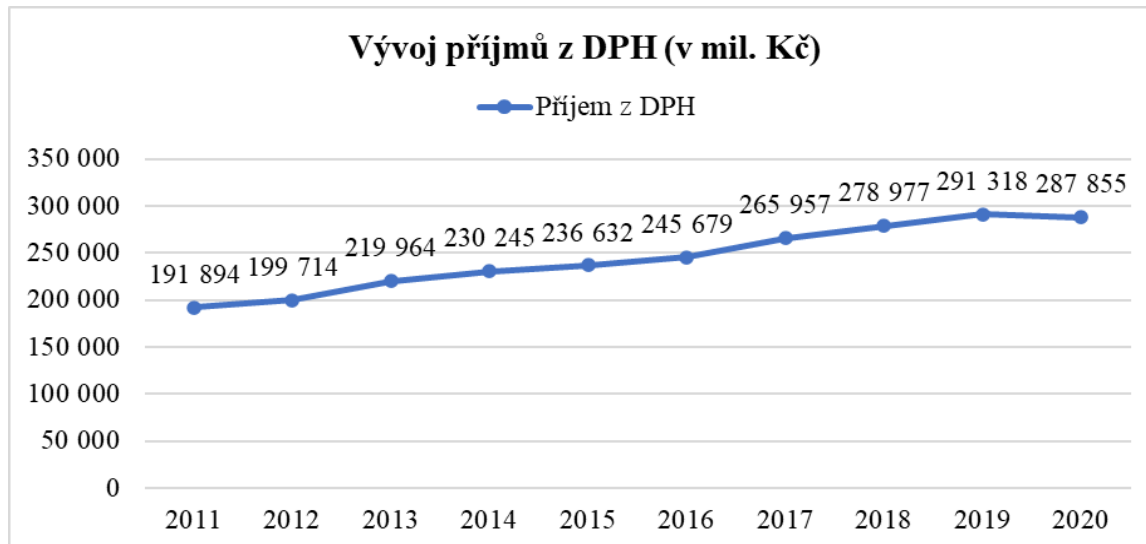
Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

Hodnoty z tabulky č. 34 jsou následně použity jako podklady pro sestavení grafu číslo 5, ze kterého je již na první pohled patrné, že příjmy z DPH od roku 2011 neustále rostly. Zlom nastal až v roce 2020, kdy hlavní příčinou snížení těchto příjmů byla

celosvětová pandemie koronaviru, která ovlivnila nejen tuzemskou, ale také světovou ekonomiku. Vliv na snížení mělo konkrétně uzavírání stravovacích zařízení, nedostatek práce a pracovních míst a náhlé uvádění obyvatel do karantén, což zapříčinilo nedostatek finančních prostředků, a tak lidé v závislosti na nejisté budoucnosti peněžní prostředky více šetřili.

Jak již bylo zmíněno výše, příjmy z DPH od roku 2011 do roku 2019 rostly, a to z důvodu zvyšování sazeb této daně. V roce 2012 byla zvýšena první snížená sazba o celá 4 %. Toto zvýšení zapříčinilo růst inkasa zhruba o 8 miliard korun. Největší nárůst příjmů je však zaznamenán v letech 2013 a 2017, přičemž v roce 2013 byla příčina růstu příjmů z DPH způsobena opětovným zvýšením obou sazeb, tedy sazby základní i první zvýšené. V roce 2017 však šlo o jiné příčiny než ty, jež se týkají změn sazeb, a to především o nově zavedená opatření, konkrétně zavedení elektronické evidence tržeb. Další příčinou byly makroekonomické indikátory, kterými se v tomto případě rozumí výdaje domácností na spotřebu a vládní výdaje na spotřebu. Autonomní růst spotřeby tedy jednoznačně přispěl k růstu příjmů z daně z přidané hodnoty.

Graf 5: Vývoj příjmů z DPH 2011-2020 v mil. Kč

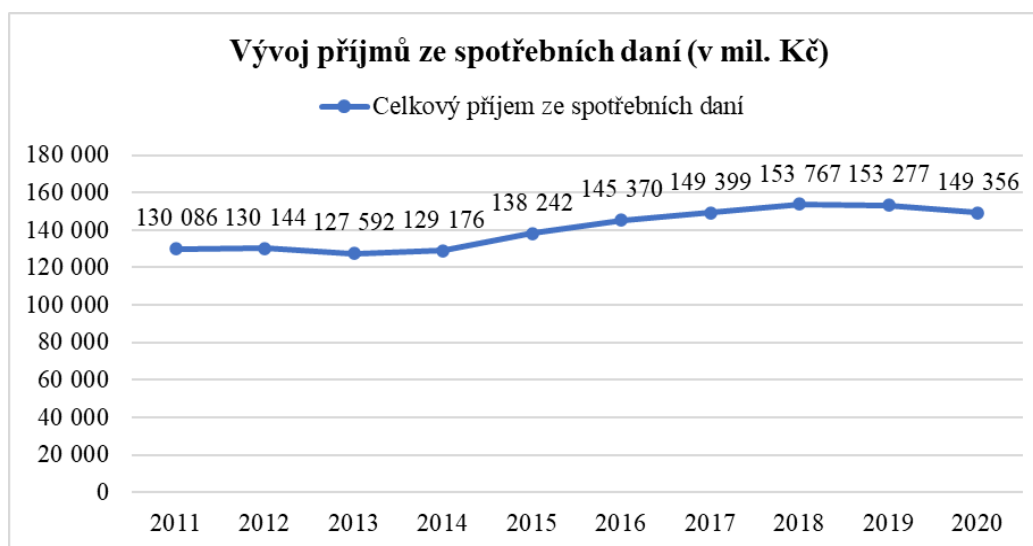
Zdroj: vlastní zpracování

4.1.5 Spotřební daně

Vývoj spotřebních daní je znázorněn v grafu číslo 6, ze kterého lze vypožorovat, že příjmy z těchto daní byly během posledního desetiletí téměř obdobné, tedy nejsou zde zjevné žádné příliš velké výkyvy. Inkaso z těchto daní je považováno za stabilní příjem státního rozpočtu, neboť komodity, na které se tato daň uvaluje jsou charakteristické

nízkou elasticitou, tedy že poptávka je při změně ceny téměř neměnná.

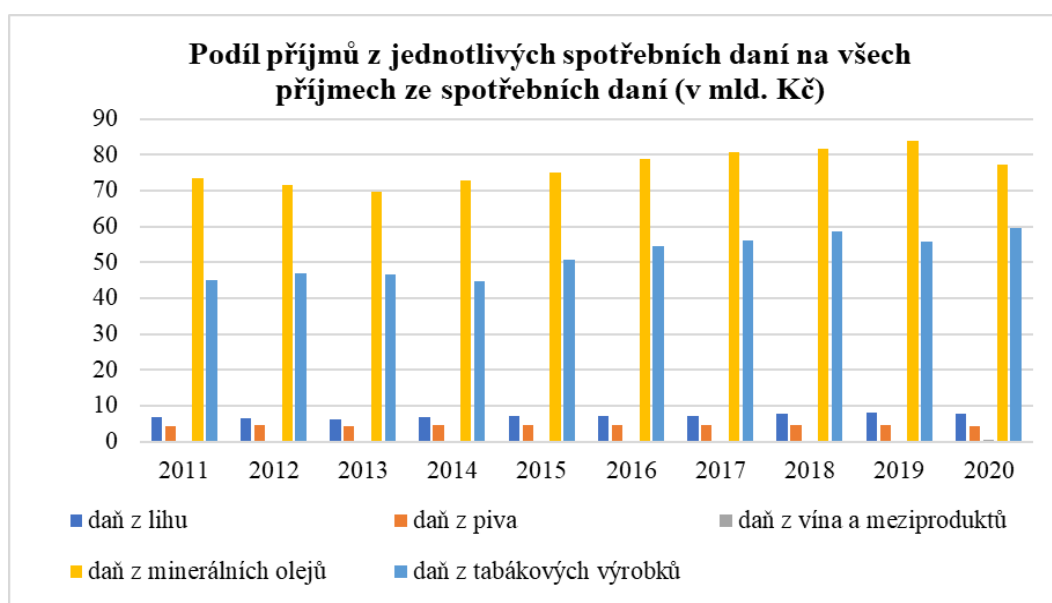
Graf 6: Vývoj příjmů ze spotřebních daní v období 2011-2020 v mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování dle Monitor (2011-2020)

V rámci celkových příjmů ze spotřebních daní nejsou zjevné příliš velké výkyvy, jak již bylo zmíněno výše. Proto byl sestaven graf č. 7, který přehledně zobrazuje podíl jednotlivých spotřebních daní na součtu všech těchto daní. Z grafu lze vidět, že nejvyšším příjmem v rámci spotřebních daní je daň z minerálních olejů a daň z tabákových výrobků. Podíl daně z minerálních olejů na spotřebních daních pravidelně přesahuje hranici 50 %.

Graf 7: Vývoj podílu příjmů z jednotlivých daní na celkových příjmech ze spotřebních daní v letech 2011-2020 v mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

Daň z minerálních olejů dosahovala v rámci sledovaného období nejnižší hodnoty v roce 2013. Dle Českého statistického úřadu (ČSÚ) byl pokles v letech 2012 a 2013 způsoben poklesem prodeje pohonných hmot z důvodu klesající spotřeby motorových benzinů a s tím související rostoucí spotřeby paliv obsahujících vyšší podíl biopaliv. Spotřeba z tohoto důvodu klesla v průměru o 3,44 %. Tyto PHM jsou oproti tradičním PHM daňově zvýhodněny, popřípadě osvobozeny od spotřební daně. V následujících letech příjmy z daně z minerálních olejů meziročně rostly. Dlouhodobý pozitivní dopad je způsoben dříve zavedenými legislativními opatřeními, která upravují podmínky nakládání s minerálními oleji. Jedná se zejména o zavedení nové koncepce registrace distributorů PHM dle příslušných ustanovení zákona o pohonných hmotách, která výrazně snížila počet subjektů obchodujících s PHM. Dále jde taktéž o zavedení registru osob nakládajících (výrobců, distributorů a spotřebitelů) se zvláštními minerálními oleji, jehož cílem je zamezení daňových úniků přimícháváním těchto minerálních olejů (nezdaněných) do klasických pohonných hmot, zejména motorové nafty. Od roku 2016 má pozitivní dopad na vyšší inkaso této daně také snížení daňového zvýhodnění vysokoprocentních a čistých biopaliv a následné ukončení možnosti započítávat tato daňově zvýhodněná vysokoprocentní a čistá biopaliva do povinného minimálního podílu biopaliv za kalendářní rok dle § 19 zákona č. 201/2012, Sb. zákon o ochraně ovzduší. Hodnota inkasa daně z minerálních olejů klesla od roku 2013 až v roce 2020. Tento negativní jev byl způsoben snižující se spotřebou PHM, která u nafty klesla o 4,4 % a u motorového benzínu dokonce o 10,7 %. Hlavními příčinami tohoto poklesu lze spatřovat zejména v situaci související s opatřeními proti epidemii Covid-19, která spočívala v omezení cestování, uzavření hranic, omezení výroby v některých podnicích a dále ve snížení spotřeby nákladní dopravy (SZÚ 2011-2020).

Daň z tabákových výrobků tvoří druhý nejvyšší podíl na spotřebních daních je téměř neměnná. Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly (4.1.5), je to dáno malou elasticitou poptávky, tedy že spotřeba při rostoucí ceně příliš neklesá. Nicméně například na růst inkasa z této daně má vliv navýšení sazeb spotřební daně u všech tabákových komodit, které například v roce 2020 byly zvýšeny téměř o 10 %.

Podíl spotřební daně z lihu na všech spotřebních daních tvoří v průměru 5,12 % v období od roku 2011 do roku 2020. Pozitivní vliv na daň z lihu má opatření zavedené přijetím zákona č. 307/2013 Sb., o povinném značení lihu, ve znění pozdějších předpisů. Díky těmto opatřením došlo k ozdravení trhu s lihovinami a omezení daňových úniků,

proto od roku 2014 inkaso v meziročním srovnáním každoročně mírně roste.

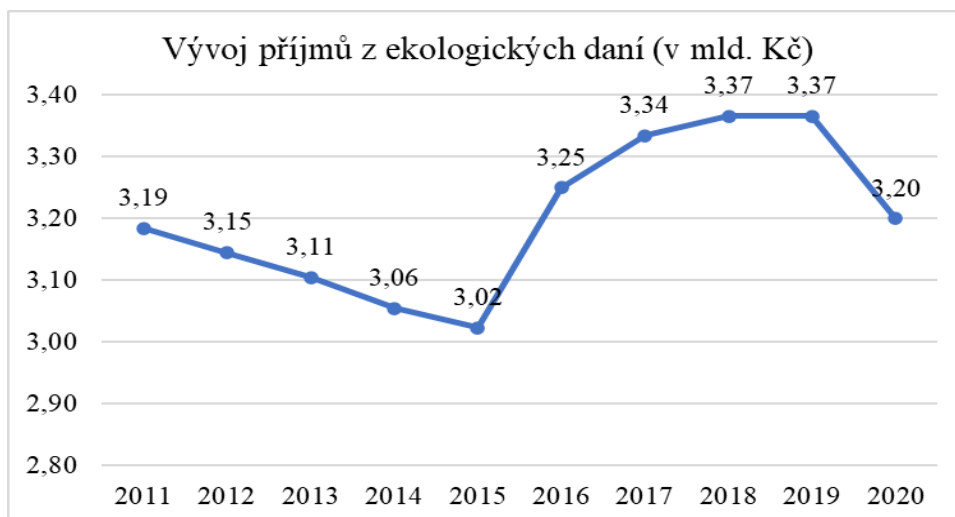
Inkasovaná hodnota daně z piva činí za poslední desetiletí v průměru 4 616 milionů korun, tedy 3,3 %. Dle státních závěrečných účtů lze pozorovat v oblasti spotřeby piva, které je v ČR tradičním nápojem, stagnaci.

Daň z vína a meziproductů se nepodílí na spotřebních daních ani jedním procentem. Konkrétně je to 0,25 %. Tato komodita nepatří z pohledu příjmů státního rozpočtu mezi takzvané nosné komodity, jak lze vypožorovat již z výše uvedené průměrné procentní hodnoty podílu. Přesto, že lze zaznamenat významný nárůst inkasa v relativním procentuálním vyjádření oproti předchozím rokům, je tento nárůst i celý výnos daně komodity při vyjádření v absolutních číslech téměř nepatrný (ČSÚ 2011-2020).

4.1.6 Ekologické daně

Vývoj příjmů z ekologických daní zobrazuje graf č. 8. Z tohoto grafu je patrné, že toto inkaso od roku 2011 klesalo až do roku 2015. V tomto období byl pokles způsoben především zpomalením hospodářského růstu, a to jak v tuzemsku, tak i v celém středoevropském regionu. Další příčinou tohoto poklesu byl rostoucí počet zateplených budov, snižování energetické náročnosti ve všech průmyslových odvětvích a dále také zvyšování cen energií, což způsobilo takzvaně energeticky odpovědnější chování spotřebitelů, tedy že se spotřebitelé začali více věnovat úspoře.

Graf 8: Vývoj příjmů z ekologických daní v letech 2011-2020 v mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

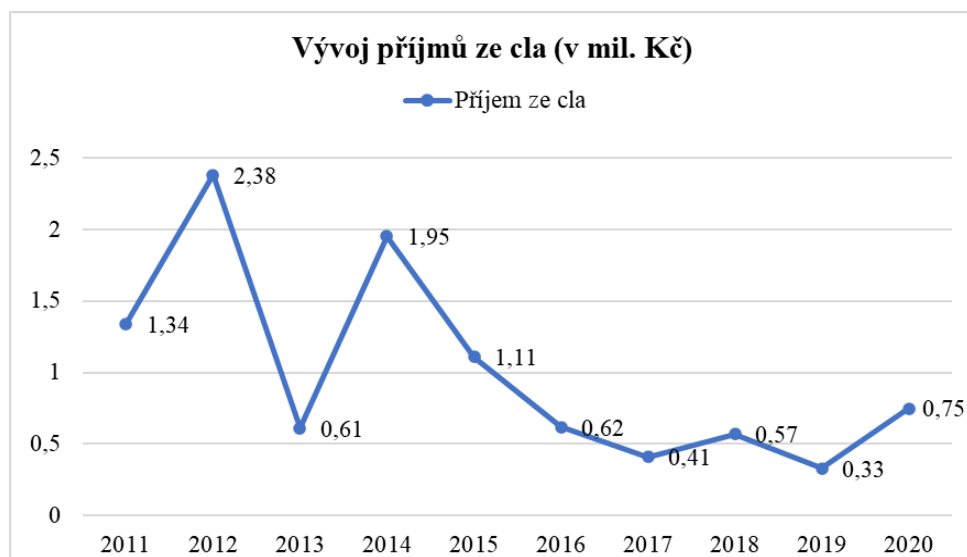
Po roce 2015 se inkaso z ekologických daní navýšilo o 0,23 mld. Kč, přičemž toto zvýšení bylo způsobeno zejména změnami podmínek pro osvobození ekologicky šetrné

elektriny.²⁵ Od roku 2016 se příjmy neustále mírně zvyšovaly, a to až do roku 2019. Tento téměř nepatrný nárůst byl způsoben vyšší spotřebou všech komodit energetických daní, a sice elektrické energie, zemního plynu i pevných paliv. Propad inkasa nastal v roce 2020, kdy nižší výběr daní z těchto komodit mohl být způsoben opatřeními zavedenými v souvislosti se zamezením šíření nemoci Covid-19, která měla za následek hospodářský a ekonomický útlum (SZÚ 2011-2020).

4.1.7 Clo

Po vstupu do EU v roce 2004 plyne do příjmů státního rozpočtu pouze určité % těchto příjmů. V roce 2011 to bylo 25 %, v současné době (2021) jsou dle vyhlášky č. 412/2021 Sb., o rozpočtové skladbě, příjmy z celních poplatků příjmy státního rozpočtu pouze ve výši 20 %. Zbýlých 80 % příjmů z vybíraného cla je odváděno do rozpočtu Evropské unie. Dle SZÚ 2012 je národní podíl na clech od 1.1.2012 součástí nedaňových příjmů státního rozpočtu. Graf č. 9 znázorňuje příjmy ze cla v období posledních deseti let.

Graf 9: Vývoj příjmů ze cla v letech 2011-2020 v mil. Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

V roce 2013 je zřetelný výrazný propad inkasa, a to o 1,77 mil. Kč. Následoval meziroční nárůst o 1,34 mil. Kč, který byl v roce 2014 naposledy na tak vysoké hodnotě. Postupně příjem ze cla dále klesal s výjimkou let 2018 a 2020, kdy došlo k mírnému růstu.

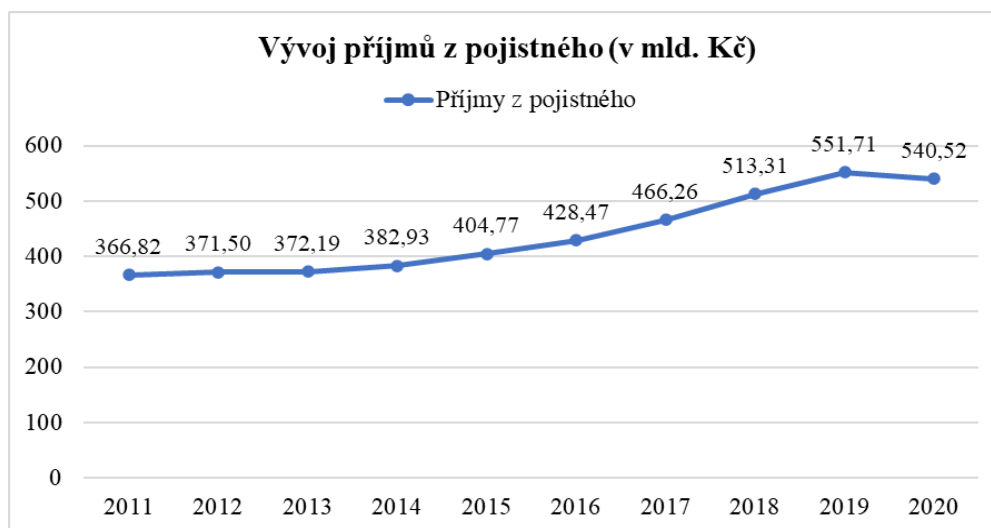
²⁵ Tyto změny byly provedeny na základě zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Výkyvy v inkasu z celních poplatků mohou být pravděpodobně důsledkem často se měnící celní legislativy, obchodem se třetími zeměmi a jejich zahraničními vztahy nebo například aktuálně (2021) řešený problém v rámci špatného vyměření cla při dovozu textilu a obuvi z Číny v období od roku 2012 až do roku 2019. Z důvodu podhodnocení hodnoty dovezeného zboží z Číny, které vedly tedy k nižším příjmům rozpočtu Evropské unie, byla Česká republika vyzvána k finanční náhradě.

4.1.8 Pojistné na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti

Toto pojistné a vývoj jeho příjmů připadajících do státního rozpočtu je zobrazen v grafu č. 10, ze kterého je zřejmé, že do roku 2019 nepřetržitě rostly. Právě v roce 2019 dosáhly svého vrcholu a čítaly hodnotu téměř 552 miliard Kč. Zároveň v tomto roce byl zaznamenán nejvyšší meziroční nárůst, a sice v hodnotě 38,4 mld. Kč. Pokles příjmů z pojistného v roce 2020 byl způsoben již několikrát zmíněným opatřením přijatým v souvislosti s epidemií onemocnění Covid-19. Tato opatření se promítla do výše inkasovaného pojistného například tím, že došlo k útlumu ekonomiky, což způsobilo výrazné snížení tempa růstu objemu platů a mezd, které představují hlavní podíl na příjmech z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

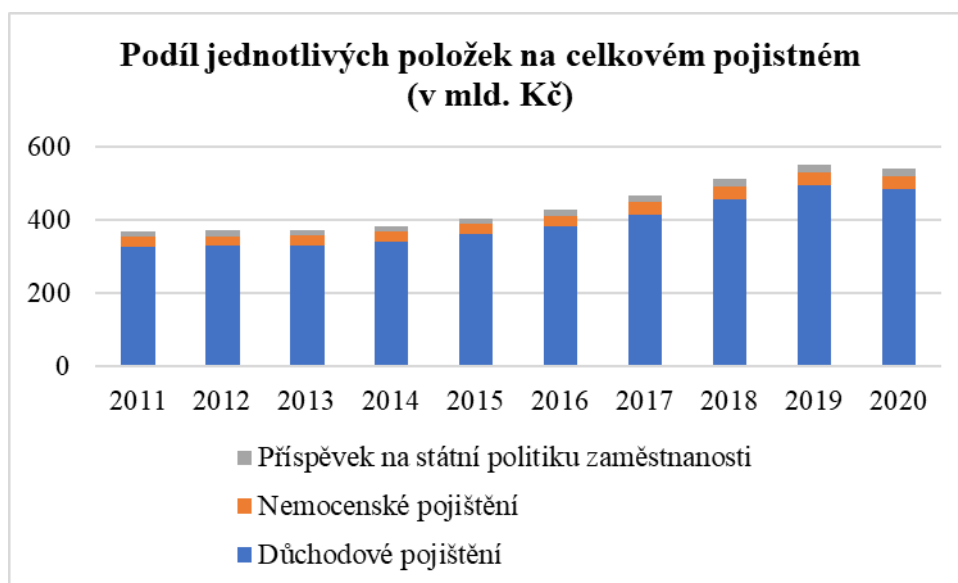
Graf 10: Vývoj příjmů z pojistného v letech 2011-2020 v mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

To, do jaké míry se jednotlivé položky pojistného podílí na celkových příjmech je zobrazeno v následujícím grafu, tedy grafu č. 11. Lze pozorovat, že důchodové pojištění tvoří majoritní podíl na celkových příjmech z pojistného. Tento podíl je vyčíslen v průměru na 89 %.

Graf 11: Podíl příjmů z jednotlivých položek pojistného na celkových příjmech z pojistného v letech 2011-2020 v mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování na základě informačního portálu MF ČR Monitor

4.2 Celkové příjmy státního rozpočtu

Příjmy státního rozpočtu jsou používány ke krytí vládních výdajů. Mezi tyto příjmy se řadí zejména daňové příjmy, dále nedaňové příjmy, kapitálové příjmy a přijaté transfery. Pro tuto práci jsou však stěžejní pouze příjmy daňové, jež jsou popsány v předchozích kapitolách.

Následující tabulka s č. 35 zobrazuje celkové příjmy státního rozpočtu v letech 2011-2020, přičemž je zde zobrazena očekávaná výše těchto příjmů v porovnání se skutečnou hodnotou celkových příjmů.

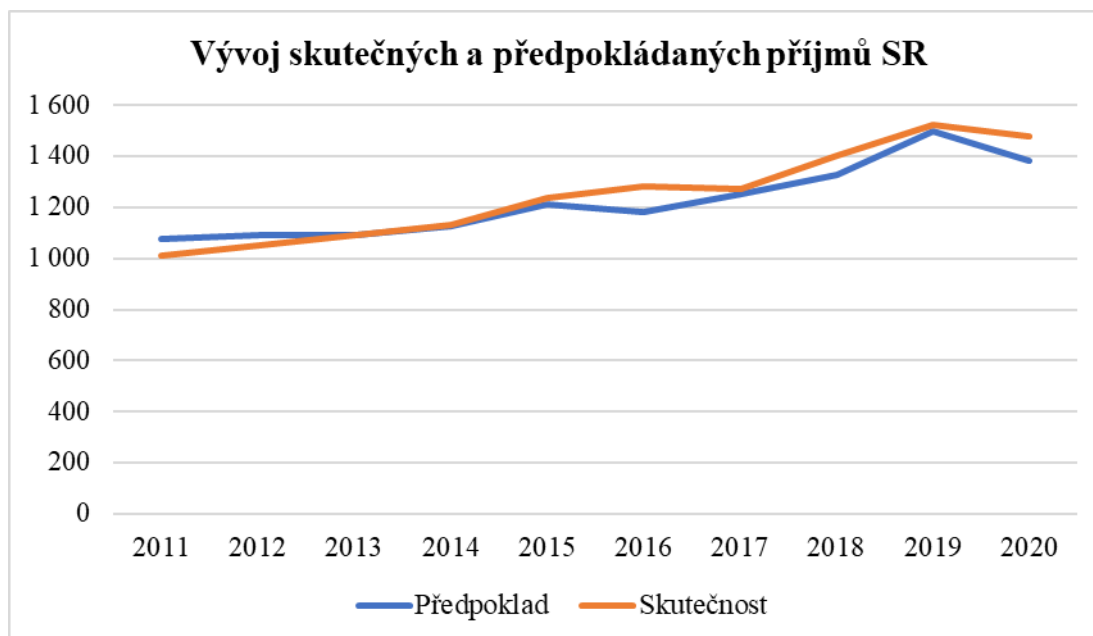
Tabulka 35: Předpokládané a skutečné příjmy státního rozpočtu v jednotlivých letech v mld. Kč

	Rok									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Předpoklad	1 075	1 094	1 091	1 128	1 213	1 183	1 250	1 327	1 496	1 384
Skutečnost	1 013	1 051	1 092	1 134	1 235	1 282	1 274	1 404	1 523	1 476

Zdroj: vlastní zpracování na základě státních závěrečných účtů příslušných let

Pro lepší přehlednost byl na základě výše zobrazené tabulky vypracován graf č. 12, ze kterého lze obecně vypožorovat, že skutečné příjmy státního rozpočtu měly v letech 2011-2016 rostoucí trend.

Graf 12: Předpokládané a skutečné příjmy státního rozpočtu v letech 2011-2020 v mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Z grafu č. 12 je dále patrné, že v roce 2011 a 2012 byl předpoklad vlády vyšší než skutečnost. Největší nárůst se předpokládal u daní z příjmů fyzických osob, daně z přidané hodnoty a povinného pojistného. Tato očekávání však nebyla naplněna a rozdíl mezi očekávanými a skutečnými příjmy z těchto daní činil v souhrnu 20,9 mld. Kč. Přestože byla v roce 2012 zvýšena první snížená sazba DPH z 10 % na 14 %, nestačilo to na splnění očekávaných příjmů, které tak byly splněny pouze na 96,1 %.

V roce 2013 a 2014 lze vidět, že očekávané i skutečné příjmy státního rozpočtu byly téměř shodné. Lze tedy říci, že hospodaření státu bylo prováděno dle očekávání.

Od roku 2015 až do roku 2020 skutečné příjmy převyšovaly příjmy očekávané, přičemž k nejmenšímu převýšení skutečných příjmů došlo v roce 2015, a sice o 1,78 % a naopak nejvyššího pozitivního rozdílu bylo dosaženo v roce 2016, kdy hodnota skutečných příjmů byla o 7,72 % vyšší než hodnota příjmů očekávaných. Překročení o téměř 2 % je pro rok 2015 velmi pozitivním výsledkem, neboť i přes řadu legislativních opatření jako například zavedení 2. snížené sazby DPH, slevy na dani pro pracující důchodce, znovuzavedení slevy na poplatníka, a tak dále, byly příjmy skutečné vyšší než předpokládané. Vysokou hodnotu příjmů v roce 2016 výrazně ovlivnily příjmové toky

z rozpočtů Evropské unie (EU) a finančních mechanismů (FM), které byly v daném roce velmi příznivé. Nicméně i bez těchto toků bylo dosaženo velmi pozitivního výsledku v oblasti příjmů, a to zejména pomocí výrazného překročení daňových příjmů včetně povinného pojistného.

Z roku 2017 je zřejmé, že skutečné příjmy sice převyšují očekávané, ale v meziročním srovnání skutečné příjmy poklesly. Důvodem bylo dosažení nižších příjmů z rozpočtu EU a FM. Co se však týče daňových příjmů včetně pojistného, ty vzrostly o 7,9 % v meziročním srovnání.

Zatímco v roce 2018 byly celkové příjmy státního rozpočtu plněny na 105,8 %, v následujícím roce, tedy v roce 2019, byly splněny o celá 4 % méně, tedy na 101,8 %. Je to však stále pozitivní výsledek, neboť skutečné příjmy převyšují očekávané. V každém roce se však na pozitivním vývoji příjmů podílely jiné faktory. V roce 2018 byly příjmy SR nejvíce ovlivněny vysokým inkasem pojistného na sociální zabezpečení, inkasem daně z příjmu fyzických osob a daně z přidané hodnoty. V těchto třech oblastech byl objem rozpočtu překročen nejvýrazněji. V roce 2019 měly nejvýraznější vliv na překročení i meziroční přírůstek příjmů příjmy nedaňové. Nejvýraznější ovlivnění je připisováno přijatým transferům, které mají meziročně vyšší rozpočet o 42,1 mld. Kč.

Rok 2020 byl jiný než předešlé roky. Ve snaze zamezit šíření pandemie koronaviru a pomoci zasaženým sektorům ekonomiky, jednotlivcům, sociálnímu i zdravotnímu systému mělo za následek bezprecedentní snížení ekonomického výkonu, který se dále projevil také na zvýšení nezaměstnanosti a stagnaci objemu mezd a platů, což dále vedlo k poklesu příjmů veřejných rozpočtů. Daňové příjmy, které jsou hlavním zdrojem financování vládních výdajů, zaznamenaly největší pokles. Tento propad byl způsoben právě podporou právnických a podnikajících fyzických osob.

4.3 Účast daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu

Zpočátku je nutné zmínit, že všechny dílčí části této kapitoly obsahují některé grafy, jež se zakládají na hodnotách z následující tabulky. Tato tabulka je tedy zobrazena ihned v úvodu, aby nebyla duplikována v jednotlivých dílčích částech kapitoly.

Jedná se o tabulku č. 36 informující o daňových příjmech a celkové výši příjmů státního rozpočtu od roku 2011 do roku 2020. Nutno podotknout, že daňové příjmy jsou zde rozděleny do dvou sloupců, a sice na hodnoty daňových příjmů bez pojistného a včetně pojistného. V tomto případě se jedná o povinné pojistné, které je odváděno na sociální zabezpečení a jako příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, viz kapitola 4.1.8. Výsledky této práce vychází z daňových příjmů včetně pojistného.

Tabulka 36: Daňové příjmy a příjmy státního rozpočtu 2011-2020 v mld. Kč

Rok	Celkové příjmy SR	Daňové příjmy	
		Bez pojistného	Včetně pojistného
2011	1 012,76	523,43	890,25
2012	1 051,39	540,78	912,28
2013	1 091,86	550,22	922,40
2014	1 133,84	569,59	952,52
2015	1 234,52	597,36	1 002,13
2016	1 281,62	643,02	1 071,49
2017	1 273,64	689,36	1 155,61
2018	1 403,92	727,06	1 240,37
2019	1 523,22	764,00	1 315,71
2020	1 475,48	718,20	1 258,70

Zdroj: vlastní zpracování na základě státních závěrečných účtů v letech 2011-2020

4.3.1 Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech státního rozpočtu

Tato kapitola je zaměřena na zobrazení a popis týkající se výše podílu jednotlivých daní na celkových daňových příjmech České republiky. Zmíněnou výši podílů přehledně zobrazuje tabulka č. 37.

Tabulka 37: Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech 2011-2020 v %

Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech (v %)								
Rok	Druh daně							
	DPH	DPFO	DPPO	Majetkové daně	Spotřební daně	Ekologické daně	Clo	Pojistné
2011	21,55	10,18	9,24	1,32	14,61	0,36	0,00015	41,20
2012	21,89	10,15	9,78	1,22	14,27	0,35	0,00026	40,72
2013	23,85	10,24	8,83	0,99	13,83	0,34	0,00007	40,35
2014	24,17	10,31	9,38	0,99	13,56	0,32	0,00020	40,20
2015	23,61	10,28	9,94	0,68	13,79	0,30	0,00011	40,39
2016	22,93	10,54	10,38	1,17	13,57	0,30	0,00006	39,99
2017	23,01	11,13	9,97	1,09	12,93	0,29	0,00004	40,35
2018	22,49	11,81	9,47	1,10	12,40	0,27	0,00005	41,38
2019	22,14	12,50	9,38	1,05	11,65	0,26	0,00003	41,93
2020	22,87	12,24	8,61	0,22	11,87	0,26	0,00006	42,94

Zdroj: vlastní zpracování

Daň z přidané hodnoty je pouze jednou z mnoha dalších daní, které jsou státem vybírány. Podíl této daně na inkasu ze všech daní je vyčíslen v tabulce č. 37, ze které lze vypočítat, že inkaso DPH tvoří v průměru 22,9 % příjmů ze všech příjmů daňových. Daň z příjmů fyzických osob se na všech daňových příjmech podílí v průměru z 10,94 %, dále průměrná hodnota podílu daně z příjmů právnických osob činí 9,5 %. Za zmínku poté stojí ještě daně spotřební, jejichž účast na daňových příjmech je 13,25 % a placené pojistné, jehož průměrná hodnota účasti je téměř 41 %. Z těchto výpočtů je tedy zřejmé, že nejvýznamnějšími daňovými příjmy jsou dle sestupného uspořádání pojistné, daň z přidané hodnoty, spotřební daně, daň z příjmů fyzických a poté právnických osob. Clo, majetkové a ekologické daně jsou v tomto případě téměř zanedbatelné.

4.3.2 Podíl jednotlivých daní na příjmech státního rozpočtu

Míru, do jaké se podílí příjmy z jednotlivých daní na všech příjmech státního rozpočtu zobrazuje následující tabulka č. 38. Z této tabulky je možné vyhodnotit, že nejvyšší podíl z daňových příjmů na celkových příjmech státního rozpočtu má pojistné. Průměrná hodnota tohoto podílu činí 35,17 %. Druhý nejvyšší procentní podíl čítá daň z přidané hodnoty, u které hodnota dosahuje hodnoty necelých 20 %. Relativně výrazný příjem představují také spotřební daně s průměrným podílem 11,37 %. Za zmínku stojí také DPFO, jejíž hodnota podílu činí 9,40 %. Z tabulky lze však vypočítat, že inkaso DPFO od roku 2017 vzrostlo až nad hranici 10 %, přičemž se nad touto hranicí od té doby drží až do posledního sledovaného roku 2020.

Tabulka 38: Podíl jednotlivých daní na celkových příjmech státního rozpočtu 2011-2020 v %

Podíl jednotlivých daní na příjmech státního rozpočtu (v %)								
Rok	Druh daně							
	DPH	DPFO	DPPO	Majetkové daně	Spotřební daně	Ekologické daně	Clo ²⁶	Pojistné
2011	18,95	8,95	8,13	1,16	12,85	0,31	0,0001	36,22
2012	18,99	8,81	8,48	1,06	12,38	0,30	0,0002	35,33
2013	20,08	8,65	7,46	0,83	11,69	0,28	0,0001	34,09
2014	20,31	8,66	7,88	0,83	11,39	0,27	0,0002	33,77
2015	19,17	8,35	8,07	0,55	11,20	0,24	0,0001	32,79
2016	19,17	8,81	8,68	0,98	11,34	0,25	0,0000	33,43
2017	20,88	10,10	9,04	0,99	11,73	0,26	0,0000	36,61
2018	19,87	10,44	8,37	0,97	10,95	0,24	0,0000	36,56
2019	19,13	10,80	8,11	0,91	10,06	0,22	0,0000	36,22
2020	19,51	10,44	7,34	0,19	10,12	0,22	0,0001	36,63

Zdroj: vlastní zpracování

Pokud jde o zbylé daně, podílí se na příjmech státního rozpočtu velmi málo. U majetkových daní je průměrná hodnota účasti 0,85 %. U ekologických daní nedosahuje průměrná hodnota podílu ani půle jednoho procenta. Co se týče nejmenšího podílu, pak jde jednoznačně o příjmy ze cla, které jsou téměř zanedbatelné. Pro představu v roce 2018

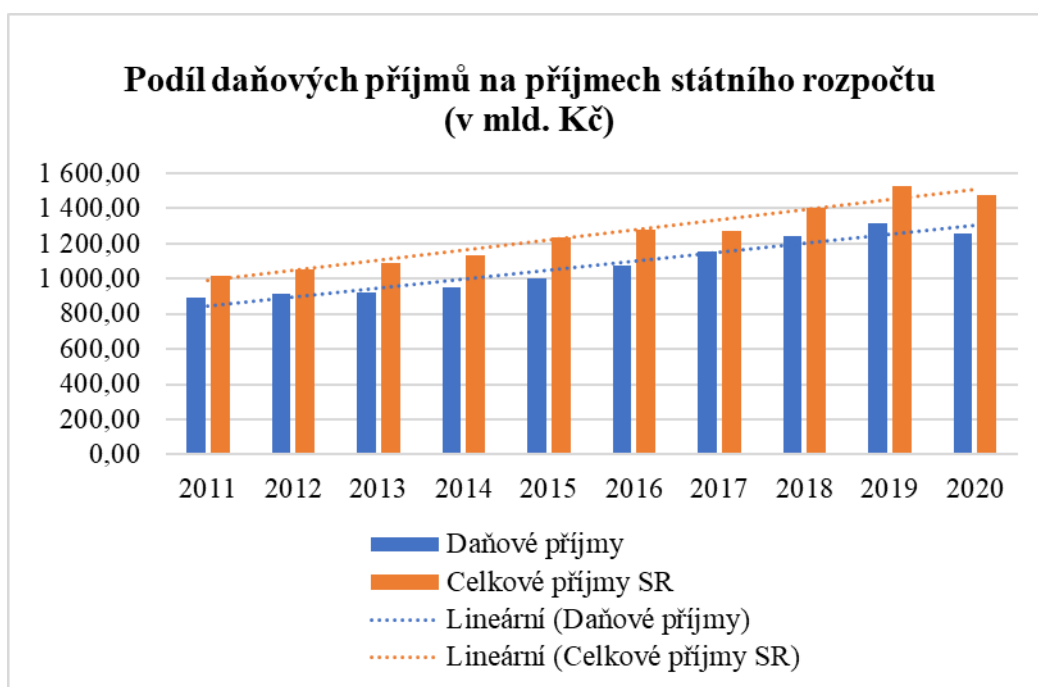
²⁶ V letech 2016-2019 bylo inkaso z celních poplatků velmi nízké. Proto se autorka práce rozhodla pro zobrazení skutečné hodnoty nepřidávat již další číselné řády, neboť je výše tohoto podílu na celkových příjmech státního rozpočtu téměř zanedbatelná.

bylo inkaso ze cla celkem 570 tisíc Kč, zatímco celkové inkaso státního rozpočtu činilo 1,4 bil. Kč.

4.3.3 Podíl daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu

Pro zobrazení účasti daňových příjmů, včetně pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, na příjmech státního rozpočtu byl sestaven graf číslo 13, z něhož je patrné, že daňové příjmy jsou neoddelitelnou položkou příjmů státního rozpočtu, neboť se na výši příjmů tohoto rozpočtu podílí v průměru téměř z 86 %. V roce 2017 dosáhl tento podíl dokonce hodnoty necelých 91 %. Lze tedy říci, že státní rozpočet je do velké míry financován daňovými příjmy, a to včetně pojistného a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Graf 13: Podíl daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu v letech 2011-2020 v mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

V grafu lze pozorovat jeho proložení trendovou funkcí, a to u obou druhů příjmů. Trend reprezentuje v tomto případě hlavní tendenci dlouhodobého vývoje hodnot daňových příjmů a příjmů státního rozpočtu v čase. Na základě těchto trendových funkcí lze říci, že mají obě položky rostoucí trend.

Pro lepší přehlednost byla dále sestavena následující tabulka č. 39, která zobrazuje koeficient růstu vyjádřený v procentech, respektive tempo růstu daňových příjmů a celkových příjmů státního rozpočtu.

Tabulka 39: Koeficient růstu příjmů z daní a celkových příjmů státního rozpočtu v letech 2011-2020 v %

Rok	Koeficient růstu	
	Daňové příjmy	Celkové příjmy
2011	x	x
2012	102 %	104 %
2013	101 %	104 %
2014	103 %	104 %
2015	105 %	109 %
2016	107 %	104 %
2017	108 %	99 %
2018	107 %	110 %
2019	106 %	108 %
2020	96 %	97 %

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce č. 39 je přehledně vidět, že daňové i celkové příjmy dosahovaly téměř vždy vyšší hodnoty než v předešlém roce. Výjimkou u obou druhů příjmů byl rok 2020, kdy příčinou nižšího tempa růstu bylo již mnohokrát zmíněné zpomalení ekonomického růstu způsobené opatřeními zavedenými v důsledku rychlého šíření vážného virového onemocnění Covid-19, které postihlo celý svět, a to s cílem zamezit šíření tohoto onemocnění. Ekonomika se v tomto případě tedy výrazně oslabila, neboť byly zvýšeny celkové výdaje státu v rámci podpory postižených subjektů, dále byly odloženy nebo dokonce odpuštěny mnohé daňové povinnosti.

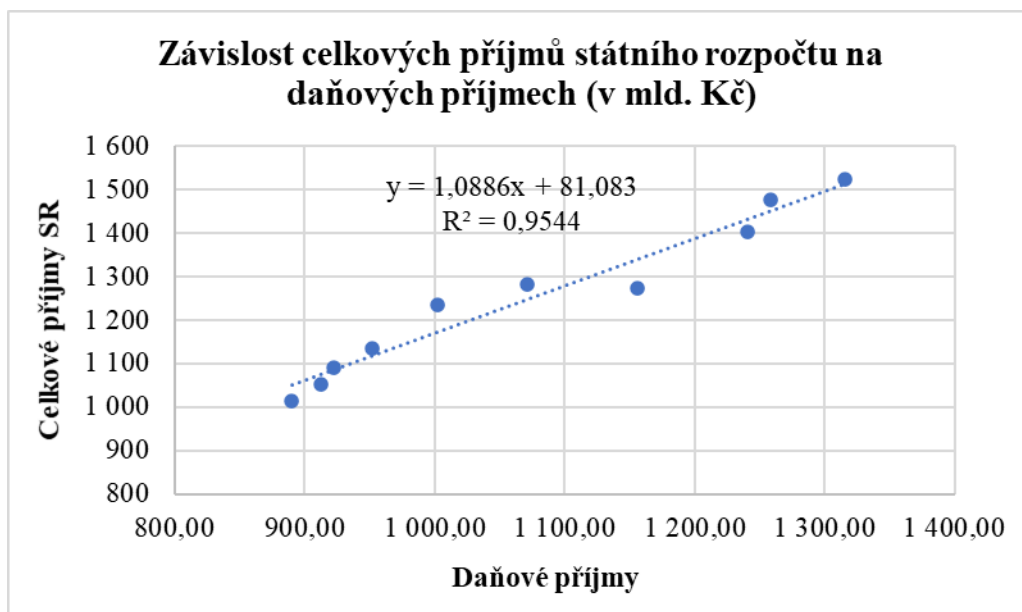
Zajímavým se jeví zejména rok 2017, a to z důvodu zvýšení tempa růstu u daňových příjmů o 8 %, zatímco u celkových příjmů státního rozpočtu byl zaznamenán pokles tempa růstu, a to o 1 %. Tento rozdíl je dán tím, že na celkové příjmy mají vliv kromě daňových příjmů také další příjmy, mezi které jsou řazeny také přijaté transfery. Právě přijaté transfery ovlivnily koeficient růstu u celkových příjmů SR v roce 2017, protože u nich byl v tomto roce zaznamenán výrazný pokles. Naopak daňové příjmy

zaznamenaly ve všech položkách meziroční nárůst, který se samozřejmě pozitivně projevil také na koeficientu růstu.

4.4 Závislost příjmů státního rozpočtu na daňových příjmech

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.4, regresní analýza se zaměřuje na formu vztahu mezi sledovanými veličinami, zatímco korelační analýza ukazuje, jak je tento vztah silný. Pro regresní analýzu v tomto případě platí, že vyjadřuje vztah mezi celkovými příjmy státního rozpočtu a jejich závislosti na příjmech z daní. Celkové příjmy představují tedy závislou proměnnou y a příjmy z daní nezávislou proměnnou x . Výpočet závislosti je proveden na základě funkce lineární regrese v Microsoft Excel, přičemž výsledek zobrazuje následující graf číslo 14. Pro jednotlivé výpočty a zároveň také jejich ověření byly použity programy Microsoft Excel a Gretl, viz graf č. 14 a obrázek č. 4.

Graf 14: Závislost celkových příjmů státního rozpočtu na výběru daní v mld. Kč

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě grafického znázornění lze konstatovat, že závislost celkových příjmů SR na příjmech z daní je velmi vysoká. Potvrzuje to právě zobrazená lineární přímka a u ní v těsné blízkosti ležící modré body, které jsou charakterizované jako daňové příjmy v letech 2011-2020. Na základě koeficientu determinace $R^2 = 0,9544$ lze říci, že změny celkových příjmů státního rozpočtu (vysvětlovaná proměnná y) jsou z 95,44 % vyvolané změnami příjmů daňových (vysvětlující proměnná x). Dále dle kladného výsledku

regresního koeficientu $b = 1,0886$ lze vyhodnotit, že přímka je rostoucí, a sice že v případě růstu daňových příjmů rostou také příjmy celkové.

Pro měření síly závislosti celkových příjmů SR na příjmech z daní byl použit korelační koeficient, který byl roven hodnotě 0,9769. Pokud je hodnota korelačního koeficientu v intervalu 0,7-1, pak se jedná o velmi silnou závislost.

Obrázek 4: Výstupy odhadu modelu v SW Gretl

```

Model 3: OLS, za použití pozorování 2011-2020 (T = 10)
Závisle proměnná: y
Vynecháno z důvodu přesné kolinearity: x0

      koeficient   směr. chyba   t-podíl   p-hodnota
-----
const      81,0832      91,1013      0,8900    0,3994
x1          1,08860      0,0841346    12,94     1,21e-06 ***

Střední hodnota závisle proměnné      1248,225
Sm. odchylka závisle proměnné          178,0074
Součet čtverců reziduí                  13006,08
Sm. chyba regrese                        40,32071
Koeficient determinace                   0,954393
Adjustovaný koeficient determinace       0,948693
F(1, 8)                                  167,4133
P-hodnota(F)                             1,21e-06
Logaritmus věrohodnosti                   -50,04232
Akaikovo kritérium                       104,0846
Schwarzovo kritérium                     104,6898
Hannan-Quinnovo kritérium                103,4208
rho (koeficient autokorelace)             0,278626
Durbin-Watsonova statistika               1,315012
zde je poznámka o zkratkách statistik modelu

```

Zdroj: vlastní zpracování

Na základě regresní a korelační analýzy bylo potvrzeno, že celkové příjmy státního rozpočtu jsou velmi závislé na výši daňových příjmů. Naznačovaly to již hodnoty zobrazené v tabulce č. 36 kapitoly 4.3, ze které lze vypočítat, že podíl daňových příjmů na celkových příjmech státního rozpočtu činí v průměru 86 %. Tato závislost byla vyhodnocena na základě korelačního koeficientu jako velmi silná, nicméně také koeficient determinace R^2 vypovídá o míře této závislosti, neboť právě změny v celkových příjmech státu jsou z 95 % vyvolány změnami ve výběru daní.

5 Zhodnocení výsledků

Česká republika pro každý rok připravuje plán státního rozpočtu, tedy i plán jeho předpokládaných příjmů. Porovnáním předpokládaných a skutečných příjmů státního rozpočtu v jednotlivých letech bylo zjištěno, že skutečné příjmy SR dosahovaly nižší hodnoty oproti předpokládaným příjmům pouze v letech 2011 a 2012. Předpokládaná výše příjmů nebyla naplněna v oblastech daňových, nedaňových i ostatních příjmů. Na snížení celkového inkasa měl největší podíl příjem z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, který poklesl v roce 2012 až o 11 mld. Kč, dále pak také výběr daně z příjmů právnických osob (pokles až o 10,9 mld. Kč) a daně z příjmů fyzických osob ze samostatné výdělečné činnosti (pokles o 2,6 mld. Kč). Od roku 2013-2020 převyšovaly skutečné příjmy vždy příjmy předpokládané, tedy byla splněna předpokládaná predikce celkových příjmů. Nejvýraznější podíl na splnění či dokonce převýšení predikovaných příjmů má růst inkasa z DPH, dále daň z příjmů právnických osob, daň z příjmů fyzických osob a spotřební daně.

Porovnáním daňových příjmů vybraných v letech 2011-2020 bylo zjištěno, že podíl těchto daňových příjmů na celkových příjmech státního rozpočtu činí v průměru 86 %. Největší podíl na daňových příjmech tvoří pojistné na sociální zabezpečení, které zahrnuje nemocenské a důchodové pojištění, a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Podíl pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti na celkových příjmech státního rozpočtu je v průměru 35 %.

Na základě regresní a korelační analýzy byla prokázána velmi silná závislost celkových příjmů státního rozpočtu na příjmech daňových, které tak tvoří neoddělitelnou součást příjmů státní pokladny. Tato závislost byla vyčíslena pomocí korelačního koeficientu na hodnotu 0,98, což znamená, že jde o velmi silnou závislost. Dle hodnoty koeficientu determinace $R^2 = 0,95$ lze říci, že změny v celkových příjmech státního rozpočtu jsou z 95 % vyvolané změnami daňových příjmů. Na základě kladné hodnoty regresního koeficientu bylo dále prokázáno, že vztah mezi celkovými a daňovými příjmy je přímo úměrný, tedy že pokud rostou příjmy daňové, pak rostou také celkové příjmy státního rozpočtu. Tyto výpočty dokládají, že výběr daní představuje velmi důležitou úlohu v rámci celkových státních příjmů, neboť celkové příjmy státního rozpočtu jsou na výběru daní velmi vysoce závislé.

6 Závěr

Diplomová práce se zabývá problematikou vývoje příjmů státního rozpočtu v závislosti na výběru daní v letech 2011-2020, přičemž je zaměřena na zhodnocení tohoto vývoje a posouzení závislosti celkových a daňových příjmů státního rozpočtu České republiky.

Příjmy státního rozpočtu, tedy celkové příjmy tohoto rozpočtu, vykazovaly téměř po celé desetiletí rostoucí trend, a to až do roku 2020, ve kterém tento trend klesl, neboť došlo ke snížení ekonomického výkonu kvůli snaze zamezit šíření pandemie koronaviru v podobě nařízeného uzavírání celých provozů a obchodů a omezování činnosti v jednotlivých odvětvích. Tato nařízení způsobila velký výpadek státních příjmů, neboť spotřebitelé měli v důsledku uzavřených obchodů omezenou možnost směňovat své finanční prostředky za zboží a služby. Stále však byly očekávané příjmy státního rozpočtu naplněny. To znamená, že od roku 2013 došlo vždy k naplnění predikovaných příjmů, a to i přes nepříznivý vývoj trendu. V některých případech došlo dokonce převýšení skutečných příjmů nad predikované, a to až o 7,7 %. Jednalo se o rok 2016, kdy tato vysoká hodnota příjmů byla výrazně ovlivněna velice příznivými toky finančních prostředků z rozpočtu Evropské unie.

Daňové příjmy se vyvíjely od roku 2011 relativně příznivě, jelikož nepřetržitě rostly, a to až do roku 2019. Na daň z příjmu právnických osob mělo pozitivní vliv zejména vysoké tempo ekonomického růstu společně s vysokým důrazem kladeným na kontrolní činnost proti daňovým únikům. V případě inkasa DPH se jako přínosné projevil zvyšující se sazby této daně a v roce 2017 také nově zavedená povinnost elektronické evidence tržeb, která opět více zamezila daňovým únikům. Pozitivní vývoj zaznamenalo taktéž vybírání pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, které tvoří hlavní podíl na daňových příjmech, a to průměrně 41 %.

Co se týče spotřebních daní, ty představují velmi stabilní příjem finančních prostředků do státního rozpočtu, neboť jsou tyto daně charakteristické nízkou elasticitou, a sice že při změně ceny se poptávka téměř nemění.

Naopak převažující pokles daňových příjmů byl zaznamenán u inkasa majetkových a ekologických daní, přičemž tento pokles byl u majetkových daní spojen zejména s transformací daně dědické a darovací do právní úpravy daně z příjmů, dále pak také vratkami darovací daně. V případě ekologických daní byl negativní vývoj spojen

s rostoucím počtem zateplených budov, snižováním energetické náročnosti v průmyslových odvětvích a v neposlední řadě dbání spotřebitelů na spotřebu energie, tedy větší snaha spotřebitelů o úsporu.

Pokles všech daňových příjmů nastal v roce 2020. Tento rok ovlivnil veškeré jednotlivé daně, neboť v souvislosti s opatřeními zavedenými kvůli zamezení šíření nemoci Covid-19 došlo ke zpomalení ekonomického růstu. To se projevilo například u příjmů z DPH, protože spotřebitelé začali více šetřit, tedy méně utrácet, dále pak u inkasa daně z příjmů fyzických osob, kdy poměrně velké množství zaměstnanců skončilo na ošetřovném. U majetkových daní, respektive daně z nabytí nemovitých věcí, došlo k prominutí této daně a záloh z důvodu mimořádně situace, přičemž tato daň byla nakonec úplně zrušena ve snaze povzbudit realitní trh. Negativní dopad se nevyhnul ani příjmům z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti. Protože došlo k celkovému útlumu ekonomiky, snížilo se tak tempo růstu platů a mezd, které tvoří hlavní podíl na příjmech z pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Daňové příjmy se na celkových příjmech státního rozpočtu podílí v průměru téměř z 86 %. Míra financování státního rozpočtu daňovými příjmy je tedy velmi výrazná. Z toho vyplývá, že celkové příjmy státního rozpočtu jsou do velké míry závislé na příjmech z daní. To potvrzuje provedená jednoduchá lineární regresní a korelační analýza, na jejíž základě lze konstatovat, že pokud se změní daňové příjmy, pak se z 95 % změní také celkové příjmy státního rozpočtu. Dle kladného regresního koeficientu lze říci, že se jedná o přímou úměrnost, a sice pokud rostou daňové příjmy, rostou také celkové příjmy státního rozpočtu. Následně korelační koeficient potvrzuje velmi vysokou závislost celkových státních příjmů na příjmech z daní. Na základě zmíněných statistických metod bylo prokázáno, že příjmy státního rozpočtu jsou velmi závislé na daňových příjmech a pokud se daňové příjmy mění, mění se také s pravděpodobností 95 % celkové příjmy státního rozpočtu. Inkaso daňových příjmů tedy ovlivňuje výši inkasovaných celkových příjmů státního rozpočtu České republiky.

7 Seznam použitých zdrojů

- Bakeš, Milan. 2009.** *Finanční právo*. 5. upr. vyd. Praha : C.H.Beck, 2009. 978-807-4008-016.
- Boháč, Radim. 2013.** *Daňové příjmy veřejných rozpočtů v České republice*. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2013. ISBN 978-80-7478-045-5.
- Dokulil, Jiří, Popesko, Boris a Dvorský, Jan. 2020.** The budgeting processes of Czech companies: the role of the ownership structure and foreign cap. *OECONOMIA COPERNICANA*. 2020.
- Gulpenko, Kira, a další. 2017.** Budgeting fundamentals analysis for the purposes of organizational budgetary policy development. *MATEC Web of Conferences*. 2017, Sv. 106.
- Hamerníková, B. A. kol. 2000.** *Veřejné finance*. Praha : Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-1-4.
- Hazra, Avijit a Gogtay, Nithya. 2016.** Série biostatistik Modul 6: Korelace a lineární regrese. *Indian Journal of Dermatology*. 2016.
- Hejduková, Pavlína. 2015.** *Veřejné finance - teorie a praxe*. Praha : Nakladatelství C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-298-4.
- Hošková, Pavla, a další. 2013.** *Statistika I*. Praha : Česká zemědělská univerzita v Praze, 2013. ISBN 978-80-213-2341-4.
- Janovec, Michal. 2012.** Mimorozpočtové státní fondy v systému veřejných financí. *Dny práva 2012*. 2012.
- Jetmar, Marek, Pilný, Jaroslav a Peková, Jitka. 2012.** *Veřejný sektor - řízení a financování*. Praha : Wolters Kluwer, 2012. ISBN 978-80-7357-936-4.
- Kubátová, Květa. 2018.** *Daňová teorie a politika*. 7. vyd. Praha : Wolters Kluwer ČR, 2018. ISBN 978-80-7598-165-3.
- Melion, Miloslav. 1996.** *Výklad nové rozpočtové skladby pro obce*. Hradec Králové : Ekonomická a informační agentura, 1996. 80-85490-60-9.
- Ministerstvo financí. 2020.** Daně, poplatky a jiná obdobná peněžitá plnění a hazardní hry. [Online] 1. Červenec 2020. [Citace: 18. Srpen 2021.] <http://www.mvcr.cz>.
- Nahodil, František a kol. 2009.** *Veřejné finance v České republice*. Praha : Aleš Čeněk, s. r. o., 2009. ISBN 9788073801625.
- Pavlásek, Vlastimil a Hejduková, Pavlína. 2010.** *Veřejné finance a daně v České republice*. Praha : Nava, 2010. 978-80-7211-360-6.

Peková, Jitka. 2008. *Veřejné finance, úvod do problematiky*. 4. vyd. Praha : ASPO, a. s., 2008. ISBN 978-80-7357-358-4.

Pospíšil, Richard. 2013. *Veřejná ekonomika: současnost a perspektiva*. 1. Praha : Professional Publishing, 2013. ISBN 978-80-7211-360-6.

Svatošová, Libuše a Kába, Bohumil. 2020. *Statistické metody II*. Praha : Česká zemědělská univerzita v Praze, 2020. 978-80-213-1736-9.

Tomášková, Eva a Pařízková, Ivana. 2015. *Veřejné finance-ekonomické souvislosti*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2015. Sv. Edice Učebnice Právnické fakulty MU, sv. č. 518. ISBN 978-80-210-7749-2.

Vančurová, Alena, Láchová, Lenka a Zídková, Hana. 2020. *Daňový systém ČR 2020*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a.s., 2020. ISBN 978-80-7598-887-4.

Internetové zdroje

Cvik, Eva, Daniela, 2016. *Daňový seriál – I. Díl: Daň z nabytí nemovitých věcí* [online]. [Citace: 28. Prosinec 2021]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/financni-pravo/danovy-serial-i-dil-dan-z-nabyti-nemovitych-veci>

Česká správa sociálního zabezpečení: Obecné informace – platba pojistného [online]. [cit. 2022-02-09]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/platba-pojistneho-obecne-informace>

Darmopilová, Zuzana. Veřejná ekonomie [Online]. [Citace: 11. Červenec 2021]. Dostupné z: http://www.econ.muni.cz/~ivan/xxx/subjects/ver_econ/prednes7.htm.

Daňová a právní kancelář. Vývoj sazeb DPH od roku 1993. [online]. [Citace: 28. Říjen 2021]. Dostupné na: <https://www.rnovakova.cz/news/vyvoj-sazeb-dph-od-roku-1993/>

Dokulil, Jiří, Popesko, Boris a Dvorský, Jan. 2020. *The budgeting processes of Czech companies: the role of the ownership structure and foreign cap*. OECONOMIA COPERNICANA. 2020 [Online]. [Citace: 4. Srpen 2021]. Dostupné z: <http://economic-research.pl/Journals/index.php/oc/article/view/1852/1735>

Evropská unie. Úřední věstník Evropské unie. [online] [Citace: 4. Únor 2022]. Dostupné na: <https://dcipower.cz/wp-content/uploads/2016/01/NEK1754-2015.pdf>

Gulpenko, Kira, a další. 2017. *Budgeting fundamentals analysis for the purposes of organizational budgetary policy development*. MATEC Web of Conferences. 2017 [Online], Sv. 106. [Citace: 27. červenec 2021]. Dostupné z: https://www.matec-conferences.org/articles/mateconf/pdf/2017/20/mateconf_spbw2017_08102.pdf

- Janovec, Michal.** *Mimorozpočtové státní fondy v systému veřejných financí.* Dny práva 2012 [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012, 7 [Citace: 21. Červenec 2021]. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2012/files/Verejnafinancnicinnost/JanovecMichal.pdf
- Lišková, Iveta.** *Snížení sazby pojistného na nemocenské pojištění od 1.7.2019* [online]. In: . 12.3.2019 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.alfasoftware.cz/snizeni-sazby-pojistneho-na-nemocenske-pojisteni-od-1-7-2019/>
- Ministerstvo financí České republiky. 2020.** *Daně, poplatky a jiná obdobná peněžítá plnění a hazardní hry.* [Online] 2020. [Citace: 18. Srpen 2021.]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/sluzba/soubor/skripta-2-dane-poplatky-jopp-a-hazardni-hry-20200806-pdf.aspx>
- Ministerstvo financí České republiky.** *Monitor - informační portál Ministerstva financí.* [online]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/statni-sprava/prehled>
- Ministerstvo financí České republiky.** *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2011.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2011/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2011-2068>
- Ministerstvo financí České republiky.** *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2012.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2012/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2012-12306>
- Ministerstvo financí České republiky.** *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2013.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2013/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2013-17756>
- Ministerstvo financí České republiky.** *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2014.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2014/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2014-21750>
- Ministerstvo financí České republiky.** *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2015.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny->

sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2015/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2015-26636

Ministerstvo financí České republiky. *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2016.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2016/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2016-31478>

Ministerstvo financí České republiky. *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2017.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2017/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2017-35116>

Ministerstvo financí České republiky. *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2018.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2018/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2018-36452>

Ministerstvo financí České republiky. *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2019.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2019/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2019-39631>

Ministerstvo financí České republiky. *Veřejný sektor. Státní závěrečný účet za rok 2020.* [online] [Citace: 10. Říjen 2021]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2020/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2020-41689>

Ministerstvo financí České republiky. *Informace Ministerstva financí pro veřejnost o opatřeních v souvislosti s koronavirem COVID-19.* [online]. 2021 [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/koronavirus-covid-19>

Žurovec, Michal. *Od 1. května se snižuje DPH na 10 % u širokého spektra zboží a služeb.* Mfcr.cz [online]. 2020, 30.4.2020 [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2020/od-1-kvetna-se-snizuje-dph-na-10--u-siro-38372>

Zeman, Martin. *Spotřební daň z lihu v ČR v roce 2020 a její vliv na fiskální stabilitu země.* Listy cukrovarnické a řepařské [online]. 2021, 4.4.2021, [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: http://www.cukr-listy.cz/on_line/2021/PDF/165-168.pdf

Legislativa

Česko. Zákon 400/2015 Sb., *o státním rozpočtu*

Česko. Zákon 218/2000 Sb., *o rozpočtových pravidlech*

Česko. Zákon 261/2007 Sb., *o stabilizaci veřejných rozpočtů*

Česko. Zákon 235/2004 Sb., *o dani z přidané hodnoty*

Česko. Zákon 586/1992 Sb., *o daních z příjmů*

Česko. Zákon 16/1992 Sb., *o dani silniční*

Česko. Zákon 338/1992 Sb., *o dani z nemovitých věcí*

Česko. Zákon 353/2003 Sb., *o spotřebních daních*

Česko. Zákon 13/1993 Sb., *celní zákon*

Česko. Zákon 589/1992 Sb., *o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti*

Česko. Zákon 243/2000 Sb., *o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům*

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Obecné schéma rozpočtové soustavy	19
Obrázek 2: Rozpočtový proces	29
Obrázek 3: Grafické znázornění jednoduché lineární regrese	59
Obrázek 4: Výstupy odhadu modelu v SW Gretl	82

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Příklad odpovědnostního třídění příjmů a výdajů	24
Tabulka 2: Příklad druhového třídění daňových příjmů na konkrétní položku	24
Tabulka 3: Druhové třídění příjmů a výdajů	25
Tabulka 4: Příklad odvětvového třídění příjmů a výdajů	25
Tabulka 5: Příklad konsolidačního třídění příjmů a výdajů	26
Tabulka 6: Příklad podkladového třídění příjmů a výdajů	26
Tabulka 7: Příklad prostorového třídění příjmů a výdajů	26
Tabulka 8: Příklad nástrojového třídění příjmů a výdajů	27
Tabulka 9: Příklad doplňkového třídění příjmů a výdajů	27
Tabulka 10: Příklad programového třídění příjmů a výdajů	27
Tabulka 11: Příklad účelového třídění příjmů a výdajů	28
Tabulka 12: Příklad transferového třídění příjmů a výdajů	28
Tabulka 13: Státní rozpočet České republiky	33
Tabulka 14: Daňová soustava České republiky	40
Tabulka 15: Sazby DPFO v letech 2001-2005	42
Tabulka 16: Sazby DPFO v letech 2006-2007	43
Tabulka 17: Sazby DPFO platné v letech 2008-2020	43
Tabulka 18: Vývoj sazeb DPPO v letech 1993-2020	45
Tabulka 19: Roční sazba silniční daně u osobních automobilů	48
Tabulka 20: Příklad roční sazby silniční daně u návěsů	48
Tabulka 21: Vývoj sazeb DPH 1993-2021	49
Tabulka 22: Příklad sazeb spotřební daně z minerálních olejů	51
Tabulka 23: Vývoj sazeb daně z lihu v období od roku 2011-2020	52

Tabulka 24: Sazby daně z piva v letech 2011-2020.....	53
Tabulka 25: Vývoj sazby daně z vína a meziproductů v letech 2011-2020	54
Tabulka 26: Vývoj sazby daně z cigaret v letech 2011-2020	54
Tabulka 27: Vývoj sazby daně ze zemního plynu a dalších plynů v letech 2011-2020 (v Kč/MWh)	56
Tabulka 28: Sazby pojistného v letech 2011-2012 (v %)	57
Tabulka 29: Sazby pojistného v období 2013-6/2019 (v %)	58
Tabulka 30: Sazby pojistného v období 7/2019-12/2020 (v %)	58
Tabulka 31: Vývoj příjmů z DPFO v letech 2011-2020 v mil. Kč.....	61
Tabulka 32: Vývoj příjmů z DPPO v letech 2011-2020 v mil. Kč.....	63
Tabulka 33: Vývoj příjmů z majetkových daní v letech 2011-2020 v mil. Kč.....	64
Tabulka 34: Vývoj příjmů z DPH v letech 2011-2020 v mil. Kč	66
Tabulka 35: Předpokládané a skutečné příjmy státního rozpočtu v jednotlivých letech v mld. Kč.....	73
Tabulka 36: Daňové příjmy a příjmy státního rozpočtu 2011-2020 v mld. Kč	76
Tabulka 37: Podíl jednotlivých daní na daňových příjmech 2011-2020 v %	77
Tabulka 38: Podíl jednotlivých daní na celkových příjmech státního rozpočtu 2011-2020 v %	78
Tabulka 39: Koefficient růstu příjmů z daní a celkových příjmů státního rozpočtu v letech 2011-2020 v %	80

8.3 Seznam grafů

Graf 1: Druhy daňových sazeb.....	37
Graf 2: Vývoj příjmů z DPFO v letech 2011-2020 v mil. Kč.....	62
Graf 3: Vývoj příjmů z DPPO v letech 2011-2020 v mil. Kč.....	64
Graf 4: Vývoj příjmů z majetkových daní v letech 2011-2020 v mil. Kč	66
Graf 5: Vývoj příjmů z DPH 2011-2020 v mil. Kč	67
Graf 6: Vývoj příjmů ze spotřebních daní v období 2011-2020 v mil. Kč.....	68
Graf 7: Vývoj podílu příjmů z jednotlivých daní na celkových příjmech ze spotřebních daní v letech 2011-2020 v mld. Kč	68
Graf 8: Vývoj příjmů z ekologických daní v letech 2011-2020 v mld. Kč.....	70
Graf 9: Vývoj příjmů ze cla v letech 2011-2020 v mil. Kč	71

Graf 10: Vývoj příjmů z pojistného v letech 2011-2020 v mld. Kč	72
Graf 11: Podíl příjmů z jednotlivých položek pojistného na celkových příjmech z pojistného v letech 2011-2020 v mld. Kč	73
Graf 12: Předpokládané a skutečné příjmy státního rozpočtu v letech 2011-2020 v mld. Kč	74
Graf 13: Podíl daňových příjmů na příjmech státního rozpočtu v letech 2011-2020 v mld. Kč.....	79
Graf 14: Závislost celkových příjmů státního rozpočtu na výběru daní v mld. Kč	81

8.4 Seznam zkratk

- ČNB – Česká národní banka
- ČR – Česká republika
- ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení
- ČSÚ – Český statistický úřad
- EU – Evropská unie
- FM – Finanční mechanismy
- OS – Organizační složka
- OSVČ – Osoba samostatně výdělečně činná
- PHM – Pohonné hmoty
- PO – Příspěvková organizace
- SFDI – Státní fond dopravní infrastruktury
- SR – Státní rozpočet
- ÚSC – Územně samosprávný celek